

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΣΙΦΝΑΪΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Β΄ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΙΦΝΑΪΚΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ

ΣΙΦΝΟΣ 27-30 ΙΟΥΝΙΟΥ 2002

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΕΡΝΙΚΟΥ - ΕΥΓΕΝΙΑΔΗ

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΒΥΖΑΝΤΙΟ

ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ - ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

ΑΘΗΝΑ 2005

ISBN 960-337-059-2

Copyright© 2005 ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΣΙΦΝΑΪΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Όδὸς Ἴω. Δροσοπούλου 110Α

T.K. 112 56 Ἀθήνα

Τηλ. 210. 8940662

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Τζώνης Ζερβουδάκης</i> Πρόλογος.....	7
<i>Χαράλαμπος Πέννας</i> Ίστορικές και αρχαιολογικές μαρτυρίες για τη Βυζαντινή Σίφνο.....	9
<i>Marco Di Branco</i> The Cult of the Saints in Siphnos during the Byzantine Age.....	27
<i>Γεώργιος Δημητροκάλλης</i> Βυζαντινοὶ καὶ Μεταβυζαντινοὶ Ναοὶ στὴν Σίφνο.....	33
<i>Γεώργιος-Λέων Προκοπίου</i> Ζητήματα Ναοδομίας στὴ Σίφνο τοῦ 17ου-19ου αἰώνα. (Καταγωγή καὶ ἐξέλιξη τοῦ συνεπτυγμένου ἐγγεγραμμένου σταυροειδοῦς μὲ τροῦλλο τύπου).....	97
<i>Γιάννης Ρηγόπουλος</i> Κρητες Πρόσφυγες στὴ Σίφνο. Ἡ περίπτωση τοῦ Νεῖλου καὶ ἡ σχέση του μὲ τὸν Ἑμμανουήλ Σκορδίλη καὶ τὸν Θεόδωρο Πουλάκη.....	107
<i>Βασ. Ἀθ. Βασιλείου</i> Ὁ Σίφνιος εἰκονογράφος καὶ Μητροπολίτης Θηβῶν Ἀθανάσιος Β΄ (1773-1790).....	127
<i>Δημήτριος Κωνστάντιος</i> Εἰκόνες ἀπὸ τὴ Σίφνο στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο.....	151
<i>Ἀνδρομάχη Κατσελάκη</i> Εἰκόνα Παναγίας Γαλακτοτροφούσας στὸ Βυζαντινὸ καὶ Χριστιανικὸ Μουσεῖο.....	163
<i>Σοφία Γερογιώργη</i> Ἐκκλησιαστικὰ ἀντικείμενα μικροτεχνίας ἀπὸ τὴ Μονὴ Βρύσεως στὸ Βυζαντινὸ καὶ Χριστιανικὸ Μουσεῖο.....	177
<i>Πρωτοπρεσβύτερος Θωμᾶς Συνοδινὸς</i> Σίφνιοι Ἀγιογράφοι στὴν Ἀμοργὸ.....	191
<i>Νίκος Ζίας</i> Κωνσταντῖνος Πανώριος - Ὁ τραγικὸς ζωγράφος ἀπὸ τὴ Σίφνο.....	221
<i>Guillaume Saint-Guillain</i> Économie et Société à Siphnos au temps de la Seigneurie des da Corogna (XIV ^e -milieu du XV ^e siècle).....	257
<i>Στέλιος Μουζάκης</i> Τὰ Μετόχια τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Ἰωάννη Θεολόγου τῆς Πάτμου στὸ νησί τῆς Σίφνου. Οἱ πακτώσεις τοῦ Θεολόγου στὴ Σίφνο.....	271
<i>Εὐαγγελία Μπαλτᾶ</i> Ἡ Ὀθωμανικὴ Ἀπογραφή τῆς Σίφνου τὸ 1670.....	309

Michel Fontenay

Contreband, Course et Piraterie dans les eaux de l'Archipel
aux XVIe, XVIIe et XVIIIe siècles 349

Emil Kolodny

Siphnos à l'Époque de Tournefort (1700). 361

π. Μάρκος Φώσκολος

Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία Σίφνου
στὰ Ἀρχεῖα τῶν Καθολικῶν Ἐπισκοπῶν τῶν Κυκλάδων..... 371

Ben J. Slot

Προξενεῖα στὴ Σίφνο. 391

Χ. Μπαμπούνης

Σίφνιοι Ἀπόδημοι. Ὁ Νικόλαος Γεωργίου Χρυσόγελος (1865-1961)
Βουλευτὴς Αἰτωλοακαρνανίας 399

Κώστας Κόμης

Σιφναϊκὴ Κοινότητα Ἐρμούπολης (1821-1940). 413

Λίνα Μαθαῖ-Δεμαθᾶ

Μεταβίβαση ἀγαθῶν στὴ Σίφνο τοῦ 19ου αἰῶνα 433

Ἰωάννης Μπαντέκας

Ἕνα παλιὸ Κτηματολόγιο στὴ Σίφνο 439

Μαρίνα Πετράκη

Οἱ Κυκλάδες καὶ ἡ Σίφνος ὡς τόποι ἐξορίας
κατὰ τὴν περίοδο τῆς Μεταξικῆς δικτατορίας. 453

Προκόπης Παπαστράτης

Ἡ ἀντιστασιακὴ δραστηριότητα στὶς Κυκλάδες καὶ τὴν Σίφνο
στον διάστημα τῆς Κατοχῆς. 465

Ἀντώνης Τροῦλλος

Ἀλέκος Ἀντ. Χαρδούβαλης: Ἕνας Σίφνιος Ἐφεδρος Ὑπαξιωματικὸς Β.Ν.
στὴν ἐπιχείρηση διάσωσης τοῦ Ἀντιτορπιτικοῦ “Ἀδρίας”,
22-23 Ὀκτωβρίου 1943 479

Δημήτρης Δημητρόπουλος

Διαδρομὲς τῆς Ἱστοριογραφίας στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου.
Τὸ παράδειγμα τῶν Κυκλάδων καὶ ἡ Σίφνος. 495

Παναγ. Δ. Μιχαηλάρης

Στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Σίφνου 511

Εὐρυδίκη Σιφναίου

Ἡ Σίφνος, ἡ Λέσβος καὶ ὁ κόσμος τῶν νησιῶν 519

Πίνακας Εἰσηγητῶν. 526

Περιεχόμενα 528

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΠΑΛΤΑ

Η ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ ΤΟ 1670

Ο καθολικός επίσκοπος της Μήλου και τοποτηρητής της καθολικής εκκλησίας Σίφνου Ιωάννης Αντώνιος Καμίλλης, σὲ ἀναφορὰ του μὲ ἡμερομηνία 15-6-1670 ἐνημέρωνε τὸ Βατικανὸ ὅτι οἱ Τοῦρκοι, ἀφοῦ κατέγραψαν “ἀνθρώπους, ἀκίνητα, ἀμπέλια καὶ χωράφια καὶ τὰ εἰσοδήματα ἑνὸς ἐκάστου”, προσδιόρισαν “καὶ πόσα χρήματα θὰ πληρώνει ἐτησίως κάθε νησί”. Σημείωνε ἀκόμη ὅτι γιὰ τὰ προϊόντα τῆς παραγωγῆς θὰ πληρώνονταν στὸν δημόσιο εἰσπράκτορα “ἀπὸ τὰ πέντε τὸ ἕνα”¹. Στὴν ἀπογραφὴ αὐτὴ τῆς Σίφνου καὶ τὴ σύγχρονη τοῦ κεφαλικοῦ φόρου ἐπικεντρώνει τὸ ἐνδιαφέρον της ἡ μελέτη ποὺ ἀκολουθεῖ.

Πηγές

Τρία ἀνέκδοτα ὀθωμανικὰ φορολογικὰ κατὰστιχα ἀποτελοῦν τὶς πηγὲς τῆς μελέτης. Συντάχθηκαν τὸ 1670 καὶ 1671, μετὰ τὴν πτώση τοῦ Χάνδακα, ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία οἱ Ὀθωμανοὶ ἐδραίωσαν τὴν ἐπικυριαρχία τους στὸ Αἰγαῖο, μολονότι παρὰλληλα, στὸν ἴδιο χῶρο δὲν ἔπαυσε νὰ διατηρεῖται ἐνεργὸ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ παρουσία τῆς Βενετίας. Ἡ ἀπογραφὴ τῶν ἀγαθῶν τοῦ νησιωτικοῦ πληθυσμοῦ ἦταν ἐπιβεβλημένη γιὰ τὴν ὀρθολογικὴ ἐκμετάλλευση τῶν κτήσεων καὶ τὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς ἀποδοτικοῦ φορολογικοῦ συστήματος. Ἡ Σίφνος, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, ἀνῆκε στὸν λιβὰ τῶν νησιῶν (liva-i Cezayir), ποὺ τὴν ἐπικαρπία του εἶχε ὁ καπουδὰν πασᾶς, Μουσταφᾶ Πασᾶ. Στὰ κατὰστιχα TK 105 καὶ TK 180, ποὺ ἀπόκεινται στὸ ἀρχεῖο Tapu ve Kadastro τῆς Ἀγκυρας, ἡ ἀπογραφὴ τοῦ νησιοῦ παρουσιάζεται σὲ διπλὴ μορφή: μιὰ φορὰ λεπτομερῶς καὶ μιὰ περιληπτικά. Στὸ ἀναλυτικὸ κατὰστιχο (TK 105) ἀπογράφονται ὀνομαστικὰ οἱ κάτοικοι τῶν τεσσάρων οἰκισμῶν τοῦ νησιοῦ μὲ τὴν περιουσία τους καὶ ἔπονται οἱ φόροι ποὺ καταβάλλει κάθε οἰκισμὸς. Τὸ συνοπτικὸ ἀντίγραφο (TK 180)² περιλαμβάνει μόνον τὸ σύνολο τῶν φορολογουμένων κατοίκων, τὴ συνολικὴ καταμέτρηση τῶν καλλιεργούμενων ἐκτάσεων καὶ τῶν λοιπῶν ἐγγείων ἀγαθῶν, καθὼς καὶ τὸ σύνολο τῶν φόρων ποὺ βάρυναν τὶς διαφορὲς παραγωγικὲς δραστηριότητες. Θὰ μᾶς ἀπασχολήσει ἡ πρώτη πηγὴ ὡς πληρέστερη³. Στὶς δεδομένες πηγές, πλὴν τῆς Σίφνου ἀπογράφεται καὶ μιὰ πλειάδα νησιῶν τοῦ Αἰγαίου: ἡ Θάσος, Σέριφος, Φολέγανδρος, Σίκινος, Κίμωλος, Σκύρος, Σκόπελος, Κῦθος, Κέα, Ὑδρα, Σπέτσες, Πόρος, Σαλαμίνα, Ἀνάφη, Ἀντίπαρος κλπ. Οὐσιαστικά, μὲ τὰ δυὸ αὐτὰ κατὰστιχα καὶ τὸ Tapu Tahrir 800 τοῦ Ὀθωμανικοῦ Ἀρχείου Πρωθυπουργίας, ὅπου περιλαμβάνονται νησιὰ τῶν Κυκλάδων, ὁλοκληρώνεται ἡ ἀπογραφὴ

τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου, ποὺ πραγματοποιήσαν οἱ Ὀθωμανοὶ μετὰ τὸν τερματισμὸ τοῦ πολέμου μὲ τοὺς Βενετοὺς τὸ 1669⁴. Τὸ τρίτο φορολογικὸ τεκμήριο, σύγχρονο τῶν προηγούμενων, εἶναι κατάστιχο κεφαλικοῦ φόρου (MAD 4856)⁵. Καθὼς δὲν διεσώθη τὸ ἀρχεῖακὸ ὑλικὸ τῶν κοινοτήτων τῆς Σίφνου, ἡ σπανιότητα τῶν πληροφοριῶν γιὰ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ὀθωμανικῆς κατοχῆς τοῦ νησιοῦ καθιστᾷ ἐξαιρετικὰ πολὺτιμη τὴν ὑπαρξὴ τῶν δεδομένων ἀπογραφῶν καὶ ἐπιβάλλει τὴ δημοσιοποίησίν τους⁶.

Γαιοκτησία καὶ φορολογία

Τέσσερις, ὅπως προαναφέρθηκε, ἦταν οἱ οἰκισμοὶ στὴ Σίφνο: τὸ Κάστρο (καλὲ στὶς πηγές μας ἢ καλέ-ι Σίφανο στὸν πορτολάνο τοῦ Πιρὶ Ρεῖς⁷), τὸ Σταυρί, δηλαδὴ ἡ σημερινὴ Ἀπολλωνία, ὁ Ἀρτεμώνας καὶ τὰ Ἐξάμπελα⁸. Οἱ Σιφνιοὶ κατεγράφησαν κατὰ ἐνορίες, βάσει τοῦ τόπου κατοικίας τους, μὲ πρῶτο κάθε φορὰ τὸν πατᾶ τους. Συνολικὰ σημειώνονται 24 ἐνοριακοὶ ναοί⁹. Ὁ ἀριθμὸς καὶ οἱ ὀνομασίες τῶν ἐνοριῶν, ποὺ καταγράφονται ὡς *kilise* (= ἐκκλησία), ταυτίζονται στὸ φορολογικὸ κατάστιχο TK 105 καὶ σ' αὐτὸ τοῦ κεφαλικοῦ φόρου (MAD 4856). Ἡ ὀθωμανικὴ ἀπογραφὴ, ποὺ ἀποτυπώνει τοπικὴ παράδοση καταγραφῆς, ὑποδηλώνει ὅτι ἡ δεδομένη κοινωνία συγκεντρώνεται καὶ λειτουργεῖ γύρω ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες τῆς. Δὲν παρατηρεῖται τὸ ἀντίστοιχο φαινόμενο στὴ σύγχρονη ἀπογραφὴ τῆς Σαντορίνης οὔτε καὶ στὶς ἀπογραφὰς τῆς Σύρου καὶ Πάρου ποὺ ἔχω ὑπόψη μου. Ἀντίθετα ἐπαναλαμβάνεται στὴν περίπτωσιν τῆς Σερίφου καὶ τῆς Σκύρου. Θὰ εἶχε ἐνδιαφέρον νὰ μελετηθεῖ τὸ τυπικὸ τῶν ὀθωμανικῶν ἀπογραφῶν στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου. Ἐνδεχομένως νὰ προέκυπταν ἐνδιαφέρουσες διαπιστώσεις ὡς πρὸς τὶς κοινοτικὲς αὐθεντίες καὶ τοὺς κοινοτικοὺς θεσμοὺς στὶς διάφορες νησιωτικὲς κοινωνίες, στὴ διάρκεια τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας καὶ μάλιστα σὲ περιπτώσεις ποὺ δὲν διασώθηκαν κοινοτικὰ ἀρχεῖα.

Στὴ μερίδα κάθε Σιφνιοῦ, ποὺ καταγράφεται μὲ τὸ βαπτιστικόν, τὸ οἰκογενειακὸ καὶ τὸ πατρώνυμό του, παρατίθενται τὰ πινάκια¹⁰ τῶν χωραφῶν, ἀμπελιῶν καὶ περιβολιῶν του. Στὴ συνέχεια σημειώνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν λιόδεντρων καὶ τῶν ὀπωροφόρων ποὺ τοῦ ἀνήκουν, μὲ διευκρίνιση κάθε φορὰ ἂν ἐπρόκειτο γιὰ συκιές, μουριές, νερατζιές, λεμονιές ἢ ἀχλαδιές. Ὅσοι ἦσαν ιδιοκτῆτες μύλων ἢ λιοτριβιῶν, τοῦτο καταχωρίζεται ἐπίσης στὴ μερίδα τους. Χωριστὰ καταγράφονται οἱ χῆρες καὶ ἀκολουθοῦν ὡς ἰδιαίτερη κατηγορία οἱ ἀκτῆμονες κάτοικοι τοῦ οἰκισμοῦ. Στὸ Κάστρο σημειώνεται καὶ μιὰ ἄλλη κατηγορία φορολογουμένων, οἱ ἐπήλυδες ἢ οἱ ξένοι ποὺ εἶχαν κτήματα στὴ Σίφνο, συγκεκριμένα δυὸ μέτοικοι ἀπὸ τὴ Μῆλο. Τέλος, στὸ Κάστρο πάντα, καταγράφεται νὰ κατοικοεδρεύει ὁ μοναδικὸς μουσουλμάνος, προφανῶς ὁ βοεβόδας ἢ καδῆς τοῦ νησιοῦ¹¹.

Ὁνομαζόταν Χασὰν καὶ ἦταν γιὸς τοῦ Οὐμοῦρ μπέη. Εἶναι σκόπιμο νὰ ἐπισημάνουμε τὴν ἀπουσία Ὀθωμανῶν καὶ στὴ Σίφνο. Ἡ ἀπουσία τόσο Ὀθωμανῶν μετοίκων ὅσο καὶ στρατιωτῶν εἶναι φαινόμενο κοινὸ σ' ὅλα τὰ κυκλαδονήσια.

Ἡ περιγραφὴ καὶ μόνο τοῦ καταστίχου TK 105 εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ καταστήσει ἐμφανὲς ὅτι ἡ πηγὴ συνιστᾷ κλασικὸ κτηματολόγιο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο λείπουν οἱ σημειώσεις, οἱ σχετικὲς μὲ τὴν τοποθεσίαν καὶ τὴν ὁριοθέτηση τῶν κτημάτων τῶν χωρικῶν¹². Οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν χρειάζονταν τέτοιου τύπου λεπτομέρειες· τὸ ἐνδιαφέρον τους περιοριζόταν ἀποκλειστικὰ στὴν καταγραφὴ τῶν ἀγαθῶν τῶν κατοίκων γιὰ φορολογικοὺς λόγους. Τὰ σύνορα καὶ οἱ διαφορῶν τύπων μεταβιβάσεις τῶν ιδιοκτησιῶν ἀφοροῦσαν ἐσωτερικὰ τὴν κοινότητα τῆς Σίφνου, ἡ ὁποία καὶ τὰ κατέγραφε στὰ βιβλία της. Τὰ κοινοτικὰ κατάστιχα τῆς Σίφνου δὲν σώθηκαν¹³. Κοινοτικὰ κατάστιχα ἀπὸ ἄλλα νησιὰ εἶναι γνωστὰ μὲ τὰ ὀνόματα *τάνσα*, *ὀνοματολόγι*, *βιβλίο στίμας* κλπ.¹⁴. Ὅμοιες μὲ τὴν ὀθωμανικὴ ἀπογραφὴ ποὺ περιγράψαμε εἶναι καὶ ἀπογραφὲς ἄλλων νησιῶν, γιὰ παράδειγμα τῆς Σαντορίνης, Νάξου, Πάρου, Σύρου. Τὴν ἴδια λογικὴ παρακολουθοῦμε καὶ στὴν ἀπογραφὴ τῆς Κρήτης, ὅταν μετὰ τὸ 1669 ἀπογράφεται τὸ νησί. Τόσο οἱ κάτοικοι τῶν αἰγαιοπελαγίτικων νησιῶν ὅσο καὶ οἱ Κρητικοὶ διατήρησαν τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι κάτοχοι ιδιόκτητων γαιῶν, κτισμάτων καὶ ἄλλων ἀκινήτων¹⁵. Γι' αὐτὸ λοιπὸν οἱ γαῖες τους χαρακτηρίστηκαν “χαρατζιέ”, δηλαδὴ ὑποκείμενες σὲ χαράτσι γῆς, μὲ τὴν ὑποχρέωση οἱ ἴδιοι νὰ καταβάλλουν τὸ πέμπτο τῆς παραγωγῆς¹⁶.

Μετὰ τὴν καταχώριση τῶν κατοίκων κάθε οἰκισμοῦ, σημειώνεται τὸ σύνολο τῶν καλλιεργητικῶν τοῦ ἐκτάσεων, τὰ ζῶα, τὰ μελίσσια (πίνακας 1) καὶ ἀκολουθοῦν οἱ φόροι ποὺ βαρύνουν συλλογικὰ τὴν κοινότητα: ἡ *σπέντζα*, οἱ *δεκάτες* γιὰ τὴν ἀγροτικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ παραγωγή, καθὼς καὶ διάφοροι χρηματικοὶ φόροι (πίνακας 2). Συνολικὰ, σύμφωνα μὲ τὸ TK 105, ἀπογράφονται στὴ Σίφνο 412 νοικοκυριά, ποὺ πληρώνουν ἐτησίως φόρο 135.000 περίπου ἄσπρα γιὰ τὴν παραγωγή τους. Ἡ ἀπογραφὴ τῆς Σίφνου κλείνει μὲ τὴν παράθεση τῶν γαιοκτησιῶν πέντε μονῶν καὶ ἐνὸς μετοχίου¹⁷. Καταγράφονται ὀνομαστικὰ οἱ μοναχοί, τὰ κτήματα, τὸ κεφαλοχάρατσο καὶ οἱ φόροι ἐπὶ τῆς παραγωγῆς στὶς μονές: Παναγιά τῆς Βρύσης¹⁸, Προφήτης Ἡλίας¹⁹, Ἅγιος Ἀντώνιος –ἀνήκε στοὺς καθολικοὺς (efrens)²⁰–, καὶ στὶς γυναικεῖες μονές Ἰωάννη Θεολόγου καὶ Ἀγίου Ἰωάννη Χρυσοστόμου²¹. Ὑπογραμμίζω ὅτι ὁ ἴδιος ὁ ἀπογραφέας τὶς χαρακτηρίζει γυναικεῖες μονές (*biveha*, *havatin*). Ἔπονται τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα καὶ οἱ φόροι τοῦ μετοχίου τοῦ Ἀγίου Ἀρτεμίου τῆς Σιμωνόπετρας τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ποὺ λειτουργοῦσε ἤδη ἀπὸ τὸ 1629²². Χάρη λοιπὸν στὴν ὀθωμανικὴ ἀπογραφὴ γνωρίζουμε τὸν ἀριθμὸ τῶν μοναχῶν τὸ 1670, μὲ ἐξαίρεση αὐτῶν στὶς γυναικεῖες μονές. Καθὼς οἱ γυναῖκες δὲν κατέβαλλαν χαράτσι,

δὲν καταχωρίστηκαν τὰ ὀνόματά τους στὸ φορολογικὸ κατάστιχο καὶ συνεπῶς παραμένει ἄγνωστος ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναξουσῶν στὶς μονὲς Ἰωάννη Θεολόγου καὶ Χρυσοστόμου στὴ Φυτειά. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαληθευτεῖ καὶ ἡ πληροφορία ποὺ ἀναφέρει ὅτι στὴ μονὴ Χρυσοστόμου εἶχαν καταφύγει πολλὲς χῆρες, πρόσφυγες ἀπὸ τὴν Κρήτη, μετὰ τὴν ἄλωση τοῦ Χάνδακα²³.

Πίνακας 1: Περιουσία χωριῶν καὶ μονῶν στὴ Σίφνο

Χωριὰ καὶ μονὲς	X	A	Π	E	O	Mv	Λ	Με	Πρ
Κάστρο	803,5	360,5	34,5	508	336	16	3	22	154
Σταυρὶ	588	386	27	526	280	4,5	6	30	250
Ἀρτεμώνας	653	204	16	327	332	1		6	1
Ἑξάμπελα	1.410	271	25	676	451	7		36	229
Μονὴ Παναγίας τῆς Βρύσης	157,5	24,5	1	120	82	1	1		24
Μονὴ Ἀγ. Ἡλίας	37	15,5	0,25	76	11	2	1	12	8
Μετόχι Ἀγίου Ἀρτεμίου	3	4		7	6			2	
Μονὴ Ἀγ. Ἀντωνίου	28,5	1,5	1	2	5				
Μονὴ Ἰωάννη Θεολόγου	15	5,5		10	8				
Μονὴ Χρυσοστόμου	1,5								
ΣΥΝΟΛΟ	3.697	1.272,5	104,75	2.252	1.511	31,5	11	108	666

(Πηγή: TK 105, TK 180)

X = χωράφια (σὲ πινάκια) E = ἐλαιόδεντρα Mv = μύλοι Με = Μελίσσια
 A = ἀμπέλια (») O = ὀπωροφόρα Λ = λιοτριβία Πρ = Προβάτα
 Π = περιβόλια (»)

Ἡ συνολικὴ καταμέτρηση τῶν καλλιεργούμενων ἐκτάσεων τοῦ νησιοῦ τὸ 1670 ἔφτανε τὰ 3.000 στρέμματα, υἱοθετώντας τὴν ἀντιστοιχία πινακίου-ντονουμιοῦ, ποὺ σημειώνεται στὸ κατάστιχο. Διαπιστώσαμε ὅτι τὸ 38% τῶν οἰκογενειῶν στοὺς οἰκισμοὺς Κάστρο, Σταυρὶ καὶ Ἑξάμπελα εἶχε κλῆρο πάνω ἀπὸ 10 στρέμματα ἀμπελογώρφα. Στὶς μετρήσεις μας δὲν συμπεριλάβαμε τοὺς κατοίκους τοῦ Ἀρτεμόνα, διότι, καθὼς λείπει ἓνα φύλλο ἀπὸ τὸ φωτοτυπημένο σῶμα τοῦ καταστίχου TK 105 ποὺ ἀπόκειται στὸ BOA, ἦταν ἀδύνατο νὰ ἔχουμε γνώση τῶν γαιοκτησιῶν τῆς πλειονότητος τῶν χωρικῶν²⁴. Ἐλαχιστοποιεῖται ὥστόσο ὁ ἀριθμὸς τῶν περιπτώσεων ποὺ ἡ γῆ τους κυμαίνεται μεταξὺ 30 καὶ 50 στρέμματα. Ἀπὸ τὶς τέσσερις

Πίνακας 2: Φόροι τοῦ ἔτους 1670

Ὅνομα	σπέντζα	μοδοτός	σιτηρὰ	βαμβάκι	λάδι	ἄσπρα	περβόλια	σύκα	πρόβατα	χοῖροι	μελίποια	μύλοι	πρόστημα	ἀλιεῖα	σκάλα	ΣΥΝΟΛΟ
Κάστρο	3.050	18.170	4.747	1.710	1.270	1.136	800	576	308	120	44	750	1.760	500	2.000	37.121 ¹
Σταυρὶ	2.150	19.458	3.600	1.236	1.330	480	650	488	500	120	60	300	1.350			31.722
Ἀρτεμιώνας	1.775	10.278	4.796	1.382	818	800	700	547	354	120	12	100	1.470			22.156 ²
Ἐξάρτελα	3.375	13.662	8.584	2.892	1.680	1.710	1.500	734	458	150	72	460	1.950			37.227
Μονὴ Παναγίας Βρύσης	1.710 ³	1.246	1.220	384	300	232	180	30	48	-	-	70	-			5.600 ⁴
Μονὴ Προφήτη Ἠλία	1.330	782	295	96	228	48	15	15	16	-	24	100	-			2.100 ⁵
Μετόχι Ἀγ. Ἀρτεμίου	190	198	64	-	21	-	-	6	-	-	4	-	-			520 ⁶
Μονὴ Ἀγ. Ἀντωνίου	190	72	221	69	15	40	25	-	-	-	-	-	-			480 ⁷
Μονὴ Ἀγ. Ἰω. Θεολόγου	-	278	112	39	30	16	10	10								560 ⁸
Μονὴ Ἀγ. Ἰω. Χρυσοστόμου	-	27	28	-												70 ⁹
ΣΥΝΟΛΟ	13.770	64.171	23.667	7.808	5.692	4.462	3.880	2.406	1.684	510	216	1.780	6.530	500	2.000	137.556 ¹⁰

1. Τὸ ἄθροισμα τῶν ποσῶν τῶν ἐπιμέρους φόρων εἶναι στὴν πραγματικότητα 36.941 ἄσπρα.

2. 23.152 ἄσπρα.

3. Μεταξὺ τῶν φόρων ποὺ πλήρωναν οἱ μονεῖς δὲν ἀπαντᾶται σπέντζα· ἀντ' αὐτῆς καταγράφεται ὁ κεφαλαικὸς φόρος τῶν μοναχῶν, ἕκαστος τῶν ὁποίων πλήρωνε 190 ἄσπρα. Τὰ ποσὰ λοιπὸν τῶν μονῶν ποὺ καταγράφονται στὴ στήλη τῆς σπέντζας ἀντιστοιχοῦν στὸν κεφαλαικὸ φόρο.

4. 5.420 ἄσπρα τὸ ἄθροισμα τῶν ἐπιμέρους φόρων.

5. 2.949 ἄσπρα.

6. Τὸ ἄθροισμα τῶν φόρων τοῦ μετοχίου Ἀγίου Ἀρτεμίου τῆς Σιμωνόπετρας ἦταν 438 ἄσπρα.

7. 632 ἄσπρα.

8. 495 ἄσπρα.

9. Τὸ ἄθροισμα τῶν φόρων τῆς γυναικεῖας μονῆς Χρυσοστόμου ἦταν 55 ἄσπρα.

10. Λόγω τῶν διαφορῶν στὰ συνολικά ποσὰ τῶν φόρων ποὺ πληρώνουν οἱ οἰκιστοὶ καὶ οἱ μονεῖς τοῦ νησιοῦ, τὸ σύνολο τῆς φορολογικῆς υποχρέωσης τοῦ νησιοῦ διαμορφώνεται στὰ 139.076 ἄσπρα. Στὸ συνολτικὸ κατ᾽ἀστυχο TK 180 τὸ σύνολο τῆς φορολογίας τῆς Σίφνου δηλώνεται στὰ 140.871 ἄσπρα.

οικογένειες στὸ Κάστρο, ποὺ ἔχουν στὴν κατοχὴ τους πάνω ἀπὸ 40 στρέμματα, ἀναγνωρίζουμε δυὸ προκρίτους τοῦ νησιοῦ, τὸν Διάκο Σερμαρτὴ τοῦ Ἀναγνώστη²⁵, πρωτονοτάριο τοῦ νησιοῦ καὶ ἐπίτροπο τοῦ Κοινοῦ στὰ χρόνια αὐτά, μαζὶ μὲ τὸν Βασίλη Λογοθέτη, καὶ τὸν γιὸ τοῦ προξένου Πετράκη Ρόζα²⁶, τὸν Νικολό.

Ἡ ὀνομαστικὴ ἀναγραφὴ τῶν φορολογουμένων, μὲ τὸ βαπτιστικόν, τὸ οἰκογενειακὸ καὶ τὸ πατρώνυμο, ἐπιτρέπει νὰ συσχετίσουμε καὶ νὰ διασταυρώσουμε πρόσωπα καὶ οἰκογένειες, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔχουμε πληροφορίες ἀπὸ σκόρπια δικαιοπρακτικὰ ἔγγραφα τῶν ἰδίων χρόνων, ποὺ σώθηκαν σὲ ιδιωτικὲς συλλογές, ὅπως τοῦ Γ. Μαριδάκη, Εὐάγγ. Δημ. Βάου ἢ τοῦ Γεωργίου Θ. Γαϊτάνου²⁷. Δὲν εἶναι λίγες οἱ φορὲς ποὺ στὰ ὀθωμανικὰ φορολογικὰ κατάστιχα διαπιστώνουμε ὅτι καταγράφονται οἱ ἴδιοι ἢ τὰ ὀνόματα τῶν γιῶν τους. Περιορίζομαι νὰ δώσω ὀρισμένα παραδείγματα: Ἀνάμεσα στοὺς κατοίκους τῆς ἐνορίας Θεοσκεπάστου, στὸ Κάστρο, ἐντοπίζεται ὁ Κωνσταντῖνος Λογοθέτης, γιὸς τοῦ πλούσιου ἐμπόρου Βασίλη Λογοθέτη²⁸, ἀλλὰ καὶ ὁ Διάκος Μάρτης (Σερμάρτης) ἀπὸ τοὺς πρώτους καντζιλιέρηδες τοῦ νησιοῦ. Ὡς κάτοικος τῆς ἐνορίας τῆς Κυρὰ Ἐλεούσας, στὸ Κάστρο, καταγράφεται στὸ ὀθωμανικὸ ντοκουμέντο ὁ κόνσολος Παυλῆς Ὁμηρος τοῦ Λουκᾶ²⁹. Ἀπαντῶνται μέλη τοῦ ὀρθόδοξου καὶ τοῦ καθολικοῦ κλάδου τῶν Γοζαδίνι³⁰, οἱ οἰκογένειες Μάτσα, Καρδίτση, Ζαμπέλη, Ναδάλη, Παλαιοῦ, Πρατικοῦ, Γαλιφοῦ, Ραφαλέτου, κλπ. Οἰκογενειακὰ ὀνόματα, ὅπως Συρίγος, Σαντορινιός, Μοθονιδὸς κλπ., μαρτυροῦν τὴ μετανάστευση νησιωτῶν καὶ πελοποννησίων πρὸς τὴ Σίφνο. Παράλληλα ὅμως μὲ τὶς προσωπογραφικὲς ἀναζητήσεις δίνεται ἡ δυνατότητα νὰ σχηματίσουμε μιὰ εἰκόνα τῆς κτηματικῆς παρουσίας ποὺ διαχειρίζονταν, στὰ χρόνια τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, μέλη παλαιῶν δυναστικῶν οἰκογενειῶν, ὅπως οἱ Ντακορώνια καὶ Γοζαδίνι³¹.

Ἐξάλλου ἡ ὀθωμανικὴ ἀπογραφὴ τῶν ἐγγείων ἀγαθῶν προσφέρεται γιὰ τὴν ταξινόμηση τοῦ πληθυσμοῦ σὲ κατηγορίες, βάσει τῆς κτηματικῆς τους παρουσίας, οἱ ὁποῖες ἀντανακλοῦν καὶ ὡς ἓνα βαθμὸ τὴν εἰσοδηματικὴ στρωματογραφία τοῦ πληθυσμοῦ. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι οἱ νησιωτικὲς κοινωνίες συνδέονται καὶ μὲ μὴ ἀγροτικὸν τύπου δραστηριότητες, ἐμπόριο, ναυτιλία, οἱ ὁποῖες δὲν ἀποτυπώνονται στίς ὀθωμανικὲς καταστιχώσεις. Ὡστόσο ἡ ἐνασχόληση μὲ τὴν ἀγροτικὴ παραγωγὴ ἀποτελεῖ μιὰ οἰκονομικὴ σταθερὰ καὶ στὸ νησιωτικὸ πλῆθος αὐτὲς τὶς ἐποχές, ἡ ὁποία ὀρίζει σὲ ὑψηλὸ βαθμὸ τόσο τὴν αὐτοκατανάλωση ὅσο καὶ τὴ δημιουργία χρηματικῶν ἀποθεμάτων στὸ ἐσωτερικὸ τῶν κοινοτήτων. Πάντως κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι ἡ δεδομένη πηγὴ προσφέρεται γιὰ παρατηρήσεις σχετικὰ μὲ οἰκονομικὲς συμπεριφορές. Ὁ Νικολός, γιὸς τοῦ Χιώτη Πετράκη Ρόζα, κληρονόμου τοῦ οἴκου Λογοθέτη, καταγράφεται στὸ ὀθωμανικὸ κατάστιχο μὲ σεβαστὴ ἔγγεια ἰδιοκτησία, ἀπὸ τὶς μεγαλύ-

τερες τοῦ νησιοῦ (36,5 πινάκια χωράφια καὶ 22 ἀμπελοφυτεῖες). Ἀντίθετα οἱ ἀπόγονοι τοῦ ἐπίσης πλούσιου Ἀντωνάκη Στάη, Νικόλαος Στάης καὶ οἱ δύο του γιοί, Γιώργης καὶ Θοδωρῆς, διέθεταν ἐλάχιστες γαῖες στὴ Σίφνο. Ὁ πλοῦτος τους ἦταν τοποθετημένος κάπου ἄλλου. Προφανέστατα, ὅπως καὶ ὁ προγονός τους, Ἀντωνάκης Στάης, εἶχαν τοποθετήσει τὰ κεφάλαιά τους κατ' ἀποκλειστικότητα στὰ ὑφαντουργικὰ “ἀργαστήρια”³². Ὁ μοναδικὸς Ἀντώνης Στάης ποὺ σημειώνεται ὡς κάτοικος τῶν Ἑξαμπέλων στὴν ὀθωμανικὴ καταστίχωση, προφανῶς ὁ Κρητικὸς ποὺ ἐγκαταστάθηκε στὸ νησὶ οἰκογενειακῶς, δηλώνεται ἀκτῆμων.

Προϊόντα - Παραγωγή

Βάσει τῶν καταγεγραμμένων φόρων, ἡ Σίφνος στὰ μέσα τοῦ 17ου αἰώ-
να παρήγε ἐλάχιστο στάρι, ἄφθονο ὅμως σμιγάδι καὶ κριθάρι, ἐπίσης
κρασί, λάδι, βαμβάκι καὶ ὀπωρικά³³. Οἱ ποσότητες τῶν σιτηρῶν (περίπου
12.250 ὀκάδες ἐτησίως) δύσκολα κάλυπταν τὶς ἀνάγκες σίτισης τοῦ πλη-
θυσμοῦ τοῦ νησιοῦ καὶ τῆς μᾶλλον περιορισμένης κτηνοτροφίας. Κατὰ
μαρτυρία τοῦ βικαρίου Μάρκου Πόλλα, τὸ 1650, προμήθειες ἔφταναν ἀπὸ
τὴν Στερεά³⁴. Οἱ φορολογικὲς τιμὲς δημητριακῶν καὶ ὀσπρίων, στὸ κατάστι-
χο τῶν Ὀθωμανῶν, ἦσαν οἱ ἑξῆς:

1 πινάκι στάρι: 14 ἄσπρα

1 πινάκι σμιγάδι: 10 ἄσπρα

1 πινάκι κριθάρι: 7 ἄσπρα

1 πινάκι φασόλια: 16 ἄσπρα

1 πινάκι σουσάμι: 40 ἄσπρα

Καταγράφονται 2.252 ἐλαιόδεντρα καὶ 11 λιοτριβία, σύμφωνα μὲ τοὺς
ἀριθμοὺς τοῦ ὀθωμανοῦ γραφέα³⁵. Πέντε ὀκάδες λάδι ἦταν ὁ φόρος ἀνὰ
δέντρο, ποὺ σημαίνει ὅτι ἡ μέση παραγωγή ἐνὸς ἐλαιόδεντρου ἐκτιμᾶτο
σὲ 25 ὀκάδες, ἀφοῦ ὁ φόρος ἀντιστοιχοῦσε στὸ πέμπτο τῆς παραγωγῆς.
Ἡ φορολογικὴ τιμὴ τοῦ λαδιοῦ στὴ Σίφνο ἦταν μόλις μισὸ ἄσπρο ἢ ὀκά,
ἐνῶ στὴν Κρήτη, τὴν ἴδια ἐποχὴ, ἔφτανε τὰ 3 ἄσπρα. Ἡ διαφορὰ στὶς φο-
ρολογικὲς τιμὲς λαδιοῦ σὲ Κρήτη καὶ Σίφνο ὑποδεικνύει δυὸ διαφορετι-
κὲς φοροεισπρακτικὲς πρακτικὲς γιὰ τὸ ἴδιο προϊόν. Στὴν περίπτωση τῆς
Κρήτης, πέραν τῆς πλούσιας ἐλαιοπαραγωγῆς, ὑποδεικνύει καὶ τὴν πίεση
ποὺ ἀσκοῦσαν στοὺς Κρητικούς, μέσω τῆς ὑψηλῆς τιμῆς, οἱ ὀθωμανικὲς ἀρ-
χές, γιὰ νὰ τοὺς ἐξαναγκάσουν νὰ παραδίδουν τὸν φόρο σὲ εἶδος. Στὴν
Κρήτη, τὴ φυσικὴ πρόσδο τῆς ἐλαιοκαλλιέργειας τὴν ἐμπορεύονταν οἱ
ἴδιοι οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν γιὰ ἴδιον ὄφελος. Στὴν περί-
πτωση τῆς Σίφνου ἡ χαμηλὴ τιμὴ τοῦ λαδιοῦ παραπέμπει σὲ μιὰ μικρότε-
ρης κλίμακας ἐλαιοπαραγωγή. Ἡ χαμηλὴ τιμὴ τοῦ λαδιοῦ ἐπέτρεπε τὴν
καταβολὴ τοῦ φόρου σὲ χρῆμα, κατὰ κύριο λόγο σὲ κακὲς χρονιές, ὅταν
λόγω τῆς μικρῆς παραγωγῆς ἦταν δύσκολο ἢ ἀδύνατο νὰ καλυφθοῦν οἱ

διατροφικὲς καὶ ἄλλες ἀνάγκες τῶν κατοίκων τοῦ νησιοῦ σὲ λάδι καὶ συγχρόνως ἡ καταβολὴ σὲ εἶδος τῆς φορολογικῆς ὑποχρέωσης.

Τὴν πρώτη θέση στὴν κλίμακα τῆς φορολογίας τῆς Σίφνου κατεῖχε τὸ κρασί, τοῦ ὁποῖου ἡ ποιότητα, κατὰ τοὺς περιηγητές, δὲν ἦταν ἰσάξια τῆς Σαντορίνης καὶ τῆς Μήλου³⁶. Ἡ οἰνοπαραγωγὴ τῆς Σίφνου ἔφτανε, βάσει τῶν ὑπολογισμῶν μας, σὲ 209 τόνους, μὲ μέση ἀποδοτικότητα ἀνὰ στρέμμα τὰ 295 kg κρασί³⁷. Μέτρο τῆς φυσικῆς προσόδου ἦταν τὸ μίστατο, χωρητικότητος 9 ὀκάδων, καὶ ἡ φορολογικὴ τιμὴ μιᾶς ὀκάς κρασιοῦ ἦταν 2 ἄσπρα³⁸. Τὸ ποσὸ τοῦ φόρου τοῦ βαμβακιοῦ καταδεικνύει τὴν ἀξιόλογη σὲ ποσότητα παραγωγὴ στὴ Σίφνο (6.580 ὀκάδες), παράδοση ποὺ συνεχιζόταν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν λατίνων κατακτητῶν³⁹ καὶ τροφοδοτοῦσε μὲ πρώτη ὕλη τὴ βιοτεχνία βαμβακερῶν ὑφασμάτων ποὺ ἐξάγονταν σὲ πόλεις τῆς Ἀνατολῆς καὶ στὸν Μοριά⁴⁰.

Κεφαλοχάρατσο

Τὴν ἴδια χρονά, τὸ 1670/71, παράλληλα μὲ τὴν καταγραφὴ τῶν ἐγγείων ἀγαθῶν, συντάχθηκε καὶ κατάστιχο κεφαλοχάρατσου, ὅπου καταγράφησαν οἱ Κυκλάδες, νησιὰ τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ καὶ ὀρισμένα νησιὰ τοῦ Β. Αἰγαίου. Πρόκειται γιὰ τὸ MAD 4856, ποὺ ἀπέκειται στὸ Ὄθωμανικὸ Ἀρχεῖο Πρωθυπουργίας. Στὸ φιορμάνι ποὺ συνοδεύει τὸ κατάστιχο δηλώνεται ὅτι λίγο μετὰ τὴν πώση τοῦ Χάνδακα ἐγίνε ἀπογραφὴ τῶν Κυκλάδων καὶ τῶν νησιῶν τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ κόλπου καὶ συνολικὰ ἀπογράφησαν 9.023 νοικοκυριὰ ποὺ πληρώνουν 3 γρόσια, δηλαδὴ συνολικὰ συγκεντρώνονταν 27.069 γρόσια (=2.706.900 ἄσπρα) ἀπὸ κεφαλικὸ φόρο. Τὸ χαράτσι καὶ τὸν φόρο γῆς (3.937.375 ἄσπρα) ἐπικαρποῦνταν ὁ καπουδὰν πασᾶς, Μουσταφᾶ Πασᾶ. Στὸ ἴδιο φιορμάνι ὁ σουλτάνος ἀπαγόρευε, πέραν αὐτῶν τῶν ποσῶν, τὴν εἴσπραξη οἰουδήποτε ἄλλου ποσοῦ ἢ φόρου καὶ δήλωνε ὅτι παραδόθηκε στὸν καπουδὰν πασᾶ σφραγισμένον ἀντίγραφο καταστίχου τὴν 1 Μουχαρρέμ τοῦ 1082 (10 Μαΐου 1671)⁴¹. Σ' αὐτὸ λοιπὸν τὸ κατάστιχο περιλαμβάνονται καὶ οἱ 414 φορολογούμενοι τῶν οἰκισμῶν τῆς Σίφνου. Καταγράφονται κατὰ ἐνορίες, μὲ τὸ βαπτιστικὸ, οἰκογενειακὸ καὶ πατρώνυμο καὶ δηλώνεται ἡ φορολογικὴ τους κατηγορία μὲ κόκκινο μελάνι (ala, ensat, edna). Οἱ περισσότεροι συγκεντρώνονται στὴν τρίτη κατηγορία. Σὲ ἔγγραφο τῆς ἰδίας ἐποχῆς, τὸ ποσὸ τοῦ κεφαλικοῦ φόρου στὰ νησιὰ, ὅπως καὶ τὴν Κρήτη, ἦταν: γιὰ τὴν α' κατηγορία = 48 δράμια ἀργύρου, τὴν β' = 24 καὶ τὴν γ' = 12 δράμια⁴². Στὰ πρῶτα φύλλα τοῦ κώδικα, ὡστόσο, ὁ γραφέας σημειώνει ὅτι ὁ χανὲς πλήρωνε 3 γρόσια κεφαλικὸ φόρο, καὶ ἀπὸ τὸ κατάστιχο TK 105 γνωρίζουμε ὅτι οἱ μοναχοὶ τοῦ νησιοῦ κατέβαλλαν 190 ἄσπρα ἕκαστος. Συνεπῶς ἡ κατανομὴ τῶν φορολογουμένων σὲ τρεῖς κατηγορίες ὑποδεικνύει τὸν τρόπο τῆς ἀναδιανομῆς τοῦ φόρου στὰ μέλη τῆς κοινότητος, ἀνάλογα τῆς περιουσιακῆς τους κατάστασης.

Πίνακας 3: Κατανομὴ κεφαλικοῦ φόρου

<i>Χωριὰ</i>	<i>ala</i>	<i>ensat</i>	<i>edna</i>	<i>Σύνολο</i>
ΚΑΣΤΡΟ				
Ἐνορία Θεοσκέπαστης	3	6	17	26
Ἄγ. Γεωργίου	1	4	23	28
Παναγιᾶς	2	3	21	26
Κυρ-Ἄννας	2	3	10	15
Κυρ-Ἐλεούσας	5	4	17	26
ΣΥΝΟΛΟ				121
ΣΤΑΥΡΙ				
Ἐνορία Χριστοῦ	4	4	23	31
Ἄγ. Σώστη		2	13	15
Ἄγ. Γεωργίου		1	11	12
Ἄγ. Σπυρίδωνα	1		14	15
Ἄγ. Ταξιαρχῶν			15	15
ΣΥΝΟΛΟ				88
ΑΡΤΕΜΩΝΑΣ				
Ἐνορία Ἄγ. Ταξιαρχῶν	1		12	13
Ἄγ. Λουκᾶ		1	9	10
Παναγιᾶς	1	2	32	35
Ἄγ. Ἰωάννη Θεολόγου		1	12	13
ΣΥΝΟΛΟ				71
ΕΞΑΜΠΕΛΑ				
Ἐνορία Παναγιᾶς		2	19	21
Ἄγ. Βαρβάρας		2	15	17
Ἄγ. Νικολάου		1	10	11
Ἄγ. Γεωργίου			20	20
Παναγιᾶς			12	12
Χριστοῦ			10	10
Παναγιᾶς Καταβατῆς	1	1	11	13
Ἄγ. Εἰρήνης Λευκῆς		1	16	17
Παναγιᾶς Χρυσοπηγῆς		2	11	13
ΣΥΝΟΛΟ				134
ΜΟΝΕΣ				
Παναγιὰ τῆς Βρύσης				9
Προφήτης Ἡλίας				7
Ἄγ. Αντώνιος τῶν καθολικῶν				1
Μετόχι Ἄγ. Ἀρτεμίου				1
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	21	40	353	432

Ἡ σύμπτωση τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν φορολογουμένων στὰ κατὰστιχα τοῦ φόρου παραγωγῆς καὶ τοῦ κεφαλοχάρατσο, 412 φ.μ. στὸ πρῶτο καὶ 414 στὸ δεύτερο, ἂν ἐξαιρεθοῦν οἱ μοναχοί, δὲν εἶναι τυχαία. Δηλώνει ὅτι τὸ νησί “ἀποκόπηκε” νὰ πληρώνει στὸ ὀθωμανικὸ Δημόσιο τὸν συγκεκρωμένο ἀριθμὸ φορολογικῶν μονάδων. Ἡ παραβολὴ ὅμως τῶν ὀνομάτων στὰ δυὸ φορολογικὰ κατὰστιχα, ὅπως καὶ στὴν περίπτωσι τῆς Σαντορίνης⁴³, ἀπέδειξε ὅτι μέρος τῶν φορολογουμένων δὲν ταυτιζόταν. Συνεπῶς ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τοῦ φορολογουμένου πληθυσμοῦ τῆς Σίφνου ἦταν πολὺ μεγαλύτερος τῶν 412/414 μονάδων. Εἶναι σκόπιμο νὰ υπογραμμίσουμε ὅτι ἀναφερόμαστε σὲ φορολογούμενο πληθυσμό, γιὰτὶ ὁ πραγματικὸς πληθυσμὸς ἀσφαλῶς ἦταν μεγαλύτερος. Γιὰ νὰ βρεθεῖ τὸ σύνολο τῶν φορολογουμένων, πρέπει νὰ καταμετρηθοῦν οἱ μὴ ταυτιζόμενοι στὰ δυὸ φορολογικὰ ντοκουμέντα. Καταρχὴν ἀπὸ τὸ κατὰστιχο τοῦ κεφαλικοῦ φόρου λείπουν τὰ νοικοκυριὰ ποὺ ἀρχηγοὶ τοὺς ἦταν χῆρες, οἱ ὁποῖες, ὡς γυναῖκες, δὲν πλήρωναν κεφαλοχάρατσο. Συνολικὰ 93 χῆρες καταγράφονταν στοὺς 4 οἰκισμοὺς. Τὴ θέση τοὺς στὸ κατὰστιχο τοῦ κεφαλικοῦ φόρου καταλάμβαναν κάποιοι ἄλλοι. Ποιοὶ ἦταν; Μερικοὶ ἦσαν γιοὶ ιδιοκτητῶν ποὺ ἐμφανίζονται στὸ φορολογικὸ κατὰστιχο TK 105, γιοὶ δηλαδὴ σὲ ἡλικία ἄνω τῶν 14 ἐτῶν, ποὺ ὑποχρεοῦνταν στὴν καταβολὴ κεφαλικοῦ φόρου. Ὁ ἐντοπισμὸς τοὺς ἦταν εὐκόλος, ἀφοῦ ὅλοι καταγράφησαν μὲ ἐπώνυμο καὶ πατρώνυμο καὶ ἐπιπλέον τὰ ὀνόματα τῶν γιῶν ἔπονταν τῆς μερίδας τῶν πατέρων τοὺς στὸ κατὰστιχο τοῦ κεφαλικοῦ φόρου. Ἐκτὸς τῶν ἐνηλίκων γιῶν, ὅπως παρατηρήθηκε καὶ στὴν περίπτωση τῆς Σαντορίνης, ὑπόχρεοι σὲ κεφαλικὸ φόρο ἦσαν καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν εἶχαν ἑγγεῖα ιδιοκτησίαν, ἀλλὰ τὰ ἔσοδά τοὺς προέρχονταν ἀπὸ ἄλλες δραστηριότητες, ὅπως τὸ ἐμπόριο ἢ ἡ βιοτεχνία, τὰ ὁποῖα λόγω τῆς φύσεως τῆς πηγῆς δὲν καταχωρίστηκαν στὸ TK 105.

Ἡ ἐπεξεργασία τῶν δυὸ τεκμηρίων κατέδειξε τὸν ρόλο τῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν στὴν φοροεισπρακτικὴ τακτικὴ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Μὲ βάση τὸ ποσὸ ποὺ εἶχε ἐπιβληθεῖ (ἢ Σίφνος ἀποκόπηκε νὰ πληρώνει φόρο 412/414 χανέδων, ἑγγεῖο φόρο καὶ κεφαλοχάρατσο) οἱ Σίφνιοι τοπικοὶ ἄρχοντες ἀναλάμβαναν νὰ ἐπιμερίσουν τὸ συνολικὸ φόρο στοὺς κατοίκους. Σαφῶς τὰ φορολογήσιμα μέλη ἦσαν περισσότερα τοῦ δεδομένου ἀριθμοῦ. Σχηματίζουμε μιὰ ιδέα γιὰ τὸν ἀριθμὸ τοὺς, ἂν προσθέσουμε στοὺς ἐπισήμως 412/414 φορολογούμενους καὶ ὅσους δὲν ταυτίζονται στὰ δυὸ κατὰστιχα: δηλαδὴ τὶς 93 χῆρες τῶν τεσσάρων οἰκισμῶν καὶ τοὺς 57 τοῦ κατὰστίχου τοῦ κεφαλοχάρατσο, ποὺ δὲν ἐγγράφονται στὸ ἀντίστοιχο τοῦ φόρου παραγωγῆς. Οἱ τελευταῖοι θὰ ἦσαν ἀσφαλῶς περισσότεροι, ἂν ὑπῆρχε ἡ δυνατότητα νὰ συνυπολογιστοῦν καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀρτεμώνα⁴⁴. Παρ’ ὅλη ὅμως αὐτὴ τὴν ἀδυναμία, οἱ μὴ ταυτιζόμενοι στὰ δυὸ κατὰστιχα

ἐγγίζουσιν τὶς 150 φορολογικὲς μονάδες, δηλαδὴ ἀποτελοῦν τουλάχιστον τὸ 36% τοῦ καταγεγραμμένου φορολογούμενου πληθυσμοῦ. Στὴ Σαντορίνη ἡ κατηγορία αὐτὴ ἦταν, ἀντίστοιχα, τὸ 30%.

Ἡ κοινότητα, κατὰ τὴν κατανομὴ τοῦ φόρου ποὺ ἀπαιτοῦσε τὸ ὀθωμανικὸ Δημόσιο, εἶχε γνώμονα πάντα τὴν προστασία τῶν πτωχότερων στρωμάτων ἀπὸ τὴν καταχρέωση καὶ φρόντιζε νὰ διαφυλαχθοῦν οἱ ἰσορροπίες στὸ ἐσωτερικὸ τῆς, γιὰ νὰ ἀποφευχθοῦν οἱ κοινωνικὲς ἐντάσεις καὶ διαμαρτυρίες. Γι' αὐτὸ λοιπὸν παρατηροῦμε, ὀρισμένοι φορολογούμενοι νὰ καταγράφονται καὶ στοὺς δυὸ τύπους φορολογικῶν καταστίχων, καθόσον κρίνονται ἱκανοὶ νὰ πληρώσουν καὶ φόρο παραγωγῆς καὶ κεφαλοχάρατσο, ἐνῶ οἱ ἀσθενέστεροι οἰκονομικὰ πληρώνουν ἕναν ἐκ τῶν δυὸ φόρων, δηλαδὴ ἢ τὸν φόρο ἐπὶ τῆς παραγωγῆς ἢ κεφαλοχάρατσο. Ἡ κοινότητα εἶχε τὴ συλλογικὴ εὐθύνη ἀπέναντι στὴν ὀθωμανικὴ ἀρχὴ καὶ ὁ ἐπιμερισμὸς τῆς φορολογικῆς ὑποχρέωσης στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἦταν ἀποκλειστικὰ δική της ὑπόθεση. Τὸ ὀθωμανικὸ δημόσιο ἱκανοποιοῦνταν νὰ εἰσπράττει τὸ συμφωνηθὲν ποσό. Οἱ ἀριθμοὶ σὲ κοινοτικὸ φορολογικὸ κατάστιχο τῆς Ἀνδρου, τοῦ ἔτους 1721, ἀποδεικνύουν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπόλυτη ἀντιστοιχία φορολογικῶν μονάδων (εἴτε τῆς σπέντζας εἴτε τοῦ κεφαλοχάρατσου) καὶ προσώπων, διότι ἡ κοινότητα φαίνεται ὅτι ἐπεμβαίνει καὶ ἀναδιανέμει τὶς φορολογικὲς μονάδες καὶ τῶν δυὸ αὐτῶν εἰδῶν φόρων, μὲ βάση δικῆς της ἐπιλογῆς, οἱ ὁποῖες δὲν ταυτίζονται πάντοτε μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν προσώπων⁴⁵.

Πληροφορίες γιὰ τὴ Σίφνο τοῦ 18ου αἰῶνα

Ὡς καὶ τὸ ἔτος 1713, τοὺς φόρους τῶν Κυκλάδων καὶ τῶν νησιῶν τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ τοὺς εἰσέπραττε ὁ ἐκάστοτε καπουδὰν πασᾶς, ὁ ὁποῖος καὶ δὲν δικαιοῦνταν νὰ κάνει προσαυξήσεις⁴⁶. Μετὰ τὸ ἔτος αὐτό, τόσο ὁ κεφαλικὸς ὅσο καὶ οἱ λοιποὶ φόροι τῶν νησιῶν ἔγιναν *μαλικανὲς* καὶ οἱ νησιῶτες διαμαρτυρήθηκαν, ὅταν τοὺς ζητήθηκε νὰ καταβάλλουν τὰ ποσὰ τοῦ κεφαλικοῦ φόρου ποὺ πλήρωναν οἱ κάτοικοι τοῦ Μοριᾶ, τῆς Κρήτης, Κύπρου, Χίου κλπ. Τὸ 1735, λοιπόν, τὸ ὀθωμανικὸ κράτος διενήργησε καὶ νέα ἀπογραφὴ καὶ ὅρισε, οἱ κάτοικοι τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου νὰ πληρώνουν, ἀδιακρίτως τῆς περιουσιακῆς τους κατάστασης, κεφαλικὸ φόρο γ' κατηγορίας. Στὸ φιορμάνι ποὺ ἐκδόθηκε σημειώνεται ἐπίσης ὅτι κάθε χρόνο συγκεντρώνονταν ἀπὸ τὰ νησιὰ 45.000 κεφαλοχάρατσα⁴⁷. Ἐντοπίσαμε τὸ κατάστιχο τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1735 στὸ Ὄθωμανικὸ Ἀρχεῖο Πρωθυπουργίας⁴⁸, ὅπου οἱ φορολογούμενοι τῆς Σίφνου ἔφταναν τοὺς 510 χανέδες. Ἐκαστος χανὲς πλήρωνε 360 ἄσπρα τὸν χρόνο στὸν καπουδὰν πασᾶ Μεχμέτ πασᾶ. Τὰ 300 ἄσπρα τὰ εἰσέπραττε τὸ Δημόσιο καὶ τὰ 60

προοριζόνταν για τὴν κάλυψη τῶν ἐξόδων καὶ τὶς ἀμοιβὲς τῶν γραφέων. Οἱ φορολογούμενοι κατανέμονταν στοὺς οἰκισμοὺς καὶ τὶς μονὲς τῆς Σίφνου ὡς ἑξῆς:

Κάστρο: 110 φ.μ.

Ἀρτεμώνα: 129

Σταυρί: 120

Ἐξάμπελα: 139

Μοναστήρι Παναγιᾶς τῆς Βρύσης: 8

Μοναστήρι Προφήτη Ἡλία: 4

Σὲ σχέση με τὴν ἀπογραφή τοῦ προηγούμενου αἰῶνα, ὁ ἀριθμὸς τῶν φορολογουμένων Σιφνιωτῶν ἐμφανίζεται στὰ μέσα τοῦ 18ου αὔξημένος. Ἡ αὔξησι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φορολογουμένων ὑπονοεῖ καὶ δημογραφικὴ ἀνθήσι; Ἐνδεχομένως ναί. Ὁ ὑπολογισμὸς ὅμως τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ νησιοῦ σὲ 7.000 ψυχές, ἀπὸ τὸν ἀποστολικὸ ἐπισκέπτη Vincenzo Castelli καὶ τὸν γραμματέα του Smaragdo Ruggieri⁴⁹, τὸ 1711, οἱ ὁποῖοι ἐπικαλοῦνταν τὴ μαρτυρία τοῦ φορολογικοῦ “ρετζίστρο”, εἶναι ἐξαιρετικὰ ὑπερβολικὸς.

Συνοψίζοντας: Μὲ τεκμήρια ποὺ συντάχθηκαν για νὰ ἐξυπηρετήσουν φορολογικὲς ἀνάγκες τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐπιχειρήθηκε ἡ μελέτη τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Σίφνου στὸν 17ο καὶ 18ο αἰῶνα. Στὸς τέσσερις οἰκισμοὺς τοῦ νησιοῦ, Κάστρο, Σταυρί, Ἀρτεμώνα καὶ Ἐξάμπελα, βάσει τῶν καταστίχων κεφαλικοῦ φόρου καὶ παραγωγῆς, στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 17ου αἰῶνα καταγράφονταν τουλάχιστον 560 φορολογούμενες οἰκογένειες. Στὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 18ου αἰῶνα οἱ φορολογούμενοι ἔφταναν τοὺς 510. Ἡ παραγωγή τοῦ νησιοῦ, ὅπως ἀποτυπώνεται στοὺς εἰσπραττόμενους φόρους, εἶναι κρασί, σιτηρὰ, βαμβάκι, λάδι, μέλι, ὄσπρια, ὀπωρικὰ καὶ λίγα κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στὸ παράρτημα ποὺ ἀκολουθεῖ καταγράφονται, ἀνὰ οἰκισμό, τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τῶν φορολογουμένων (χωράφια, ἀμπέλια, περιβόλια, ἐλαιόδεντρα, ὀπωροφόρα, μύλοι, λιοτρίβια, μελίσσια) καὶ τέλος ἡ φορολογικὴ τους κατηγορία στὴν πληρωμὴ τοῦ κεφαλικοῦ φόρου. Οἱ οἰκισμοὶ κατὰ σειρὰ εἶναι οἱ ἑξῆς: Κάστρο, Σταυρί, Ἀρτεμώνας, Ἐξάμπελα. Οἱ φορολογούμενοι σὲ κάθε οἰκισμό ἀπογράφονται ἀνὰ ἐνορία. Συγκεντρωτικά, χωρὶς ἔνδειξη τύπου κατοικίας, ἀκολουθοῦν οἱ χῆρες· οἱ ἀκτήμονες σημειώνονται τελευταῖοι. Μετὰ τὴν ἀπογραφὴ τῶν οἰκισμῶν ἀκολουθοῦν οἱ πίνακες μὲ τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τῶν μονῶν τοῦ νησιοῦ. Οἱ ἀριθμοὶ στὶς στήλες τῶν χωραφίων, ἀμπελιῶν καὶ περιβολιῶν δηλώνουν πινάκια (βλ. σημ. 10).

Σημείωση:

Ἀνθρωπωνύμια ποὺ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀναγνωριστοῦν, σημειώνονται στοὺς πίνακες μὲ τρεῖς τελεῖες ἐντὸς ἀγκυλῶν [...]. Στὶς περπτώσεις ὅπου ἡ ἀνάγνωση τοῦ ὀνόματος τοῦ φορολογουμένου δὲν εἶναι βέβαιη, τοῦτο σημειώνεται μὲ ἓνα ἐρωτηματικὸ ἐντὸς παρενθέσεως (;). Γιὰ λόγους τυπογραφικούς, στοὺς πίνακες ὑπάρχουν ὀρισμένες συντομογραφίες:

X: χωράφια

A: ἀμπέλια

Π: περιβόλια

E: ἐλαιόδεντρα

O: ὀπωροφόρα

Mv: μύλοι

Λ: λιοτρίβια

Kφ: κεφαλικὸς φόρος

α: πρώτης κατηγορίας κεφαλικὸς φόρος (ala)

β: δευτέρας κατηγορίας κεφαλικὸς φόρος (evsat)

γ: τρίτης κατηγορίας κεφαλικὸς φόρος (edna)

Εἰκ. 1. TK 105, TT 1148: Κάτοικοι τοῦ Κάστρου.

Χωριὸ Κάστρο
Ένορία Θεοσκεπάστης

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	A	Kφ
Π ^α νικολὸς Καρδίτσης, Π ^α γιώργη	14	17	1	7	4	2	1	α
Διάκος Μάρτης, Ἀναγνώστη Γιώργης, ἀδελφός του	38,5	10,5		8	5	1	1	β α
Ἀντώνης Μοθονιός, Μιχάλη	4			1	1			γ
Ἀντώνης Κατξιλέρης, Γιάννη	7	2,5		4				γ
Νικολὸς Γοξαδίνας, Ἀντώνη	17,5	7		7		1		β
Κωνσταντῆς Λογοθέτης, Βασίλη	6	3,5	1	8				β
Γιακουμῆς Ζηλήμης, Γιώργη	4,5	1		2	5			γ
Τζανῆς Καλογεράκος, Γιώργη Γιώργης, γιός	8	7	1	8	4			α γ
Νικόλας Στάης, Ἀντώνη Γιώργης, γιός του Θεόδωρος, ἀδελφός τοῦ Γιώργη	4				7			γ γ γ
Θοδωρῆς Μισαλέμης, Μανόλη	9	2		2	2			β
Σταυριανὸς Κεφαλάς, Ἀντώνη	9							γ
Γιώργης Μαγγανάρης, Νικολοῦ	5,5	6,5		6		1		γ
Νικολὸς Μοθονιός, Μιχάλη Γιάννης, γιός του	14,5	7		6	9			β γ
Βαγιανὸς Ἀφεντούλης, Σταμάτη	2,5	1	1	2				γ
Γιάννης Γοξαδίνας, Δημήτρη	7	1		10	4			γ
Γιώργης Καρδίτσης, Μανόλη	20	10,5		3	3			-
Νικολὸς Γουξαδίνας, Γιακουμῆ		5						γ
Γιώργης [...], Ἀντώνη								γ
Μικελῆς [...], Γιάννη								γ

Ένορία Αγίου Γεωργίου

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	A	Kφ
Π ^α γιάννης Μαγγανάρης, Φραγκούλη Περοῦτσος, γιός του	25	1,5		8				α γ
Γιαννάκης Ἀνδρέας, Ἀρμένη	3	4	1	20	1			γ

συνεχίζεται

Ἀντώνης Γαλιφός, Ἀποστόλη	4	1	1	4	2			γ
Νικολὸς Ροῦσσος, Γιώργη	3	1,5						γ
Κωνσταντῆς Μηλιᾶς, Θοδωρῇ Γιαννάκης, γιὸς του	2	4		2		1		β -
Γρηγόρης Βελουδῆς, Μάνου	1,5	2			2			γ
Φραντζέσκος Νοτάρης, Μανώλη Γιάννος, γιὸς του	12,5	1		3	2			β γ
Ἀντώνης πρὲ Γοζαδίνας, Τομάζου	9	9	1	8		1		γ
Ἀποστόλης Τσαβάρης, Νικόλα	3			3				β
Τζανῆς Ντιουνάβης, Ἀντώνη	2,5	2		2				γ
Γιάννης Μοθονιός, Μιχάλη		1		6	9			γ
Γιώργης Χρυσολωρᾶς, Νικολοῦ	7	2		4	9			β
Τομάζος Σικινιός, Γιώργη						1		γ
Γιάννης Φραγκοῦλης	5	1	0,5	6	4			γ
Ἀλεξανδρῆς Δεκαβάλλας, Ἀντώνη	1,5			2				γ
Φραγκοῦλης Ντακορώνιας, Π ^α νικόλα	14,5	1,5		16	3			γ
Νικολὸς Δεπάστας, Ἀντώνη	1	1,5						γ
Κωνσταντῆς Παγκάλης, Ἀντώνη	7,5	2		8				γ
Τομάζος Σερογράκος (:), Πρωτοπαπᾶ	12,5	2,5	1					-
[...], Γιάννη								γ
Νικολός [...], Γιάννη								γ
Γιάννης Τσαλιώτης, Θοδωρῇ								γ
Γιάννης Καρᾶς, Ἀντώνη								γ
Φραντζέσκος Βιτζάτος								γ
Γιάννης Μάξαρος								γ

Ἑνορία Παναγιᾶς

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	A	Kφ
Π ^α γιώργης Κουτζάρης, Ἀντώνη								γ
Τζωρτζῆς Γοζαδίνος, Νικολοῦ	13	25		12	6			α
Φραγκοῦλης Μάτζας, Τομάζου	2,5	6		15	42	1		β
Γιώργης Ραφελέτας, Κοσιμᾶ Κοσιμᾶς, γιὸς του	12	3,5		6	7			β -
Γιάννης Ἀλάνης, Νικολοῦ	8	2		8	4			γ

συνεχίζεται

Ἀντώνης Κορτεσίνας, Γιάννη, Γιακουμῆς, γιός του	2		0,5		1			γ -
Γιάννης Μανολάκης, Γιαννούλη	8,5	1	0,5	3	5			γ
Λοῖζος Κουρῆς, Γιώργη	4	2		13	2			γ
Ἀντσελέτος Μανολάκης, Γιαννούλη	4	1,5			3			γ
Γιάννης Μοθονιός, Γιώργη Νικήτας, γιός του	1		0,5					γ γ
Γιάννης Γρυπάρης, Πέτρου	3	1		1	2			γ
Κωνσταντῆς Τσιρίγος, Μανόλη	12	1	0,5	8	2			β
Μανόλης Ντακορώνιος, Π ^α νικολοῦ	27	6		5	3			γ
Τζανῆς Δεκαβάλλας, Ἀντώνη	2		0,25	3	3			γ
Μανόλης [...], Μαθιοῦ								α
Τζώρτζης Ραφαλέτας, Γιώργη								γ
Νικολὸς Πετρῆς, Κωνσταντῆ								γ
Δημήτρης Σπανός, Μανόλη								γ
Μαρίνος [...], Μανόλη								γ
Γιώργης Κασιμάτης, Κωνσταντῆ								γ
[...] Μανόλη, Μικελῆ								γ
Γιάννης Πετροῦτσος								γ
Γιάννης Μοθονιός, Γιώργη (diger / ἄλλος) ¹								γ

1. Στὸ Κάστρο καταγράφονται τρεῖς Γιάννηδες Μοθονιοὶ τοῦ Γιώργη. Ὁ ἕνας ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀκτήμιων καὶ προφανῶς ἦταν εὐκόλα διακριτός. Οἱ δυὸ ἄλλοι εἶναι κάτοικοι τῆς ἴδιας ἐνορίας, τῆς ἐνορίας τῆς Παναγίας. Θέλοντας νὰ τοὺς διαφοροποιήσει ὁ ὀθωμανὸς γραφέας, σημειώνει ὅτι πρόκειται γιὰ “ἄλλο” Γιάννη Μοθονιὸ τοῦ Γιώργη, δηλαδὴ πρόκειται γιὰ συνωνυμία.

Ἐνορία Ἀγίας Κυρ-Ἀννας

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Λ	Kφ
Π ^α γιώργης Παλεός, Κωνσταντῆ	22	8,5	0,5	9	7			α
Ἀλεξανδρῆς Τουλάκης, Γιάννη	7	3	0,25	4	3			γ
Νικόλας Μαροῦδης, Ἀντώνη	1	1		2				γ
Παρασκευᾶς Μαστρολούλης, Γιάννη		0,25		3				γ
Ἀντώνης Πρατικός, Φραγκιᾶ	16	8,5		14	9			β
Νικολὸς Κάπαρης, Γιώργη	3,5	2,5		15	7			γ

συνεχίζεται

Γιάννης Γοζαδίνος, Ἀναγνώστη	10,5	1,5		10	6			β
Δωρόθεος Μαριμαρᾶς, Νικολοῦ	15	5,5		6	7			β
Ἀντζελέτος Καντζιλέρης, Γιάννη	4	1		2	4			γ
Γιάννης Σικινιώτης, Νικολοῦ	4,5	3	0,25	2				γ
Γιάννης Τσελιαλῆς		6						α
Γιάννης Πρατικός, Φραγκιά								γ
Φραγκιάς Πρατικός								γ
Κωνσταντῆς Μαμουτάκης, Μάρκου								γ

Ἑνορία Κυρ-Ελεούσας

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Λ	Kφ
Π ^α Ἀποστόλης Γοζαδίνος, Π ^α Νικόλα	16	4,5	0,25	10	4			α
Τζανῆς Ναδάλης, Π ^α Κωνσταντῆ	15	6	0,5	8	23			α
Ἀντώνης Μαγγανάρης, Φραγκούλη	12	4,5	0,25	1	1			-
Ἀντώνης Ναδάλης, Π ^α Κωνσταντῆ	22	13		10	2			α
Τζανῆς Βαρθολομαῖος, Σταμάτη	48	20		48	10	2		α
Ἀντώνης Ἀχλάδης, Γιάννη	34,5	8,5	0,5	8	9			β
Κωνσταντῆς Μικελῆς, Πέρου	8		0,25	2	2			γ
Πέτρος Μοθονιός, Ἀντώνη	10	3	0,25	9	4			β
Γιάννης Γοζαδίνος, Ἀντζελέτου		0,5	0,25	3	2			α
Γιώργης Καντζιλέρης, Γιάννη	3	7	0,25	2	2	2		β
Γκούρας Γιώργης, Γαβρᾶ	2,5	0,5		10	2			γ
Τζανῆς Σκάρος, Κωνσταντῆ	3	2						γ
Ἀντώνης Μιλέκος, Πέτρου	6	0,5		4	3			γ
Τζανῆς Γοζαδίνος, Ἀντώνη	9,5	12		7	4			-
Ἀντώνης Συρίγος	7,5	5	0,25	3	2			-
Παυλῆς Ὅμηρος, Λουκᾶ	14	2,5		10				β
Γιακουμῆς Βελουδῆς, Μανόλη	4	2		2	8			-
Νικολὸς Ὅμηρος, Λουκᾶ	6	2,5	0,5	13				γ
Γιάννης Γοζαδίνος, Ἀγγελέτου	3	1,5	0,25	2				-
Νικολὸς Ρόζας, Πετράκη	36,5	22	0,25	10	5			-
Σιδέρης Σεριφιιώτης	1	1		1	6			γ

συνεχίζεται

Ποθηνὸς Κανάκης		2			1			-
Γιαννάκης Βαρθολομαῖος, Τζανῆ								γ
Γιάννης Ἀγλάδης, Ἀντώνη								γ
Παῦλος Παλιούρης, Μανόλη								γ
Γιακουμῆς Μοθονιός, Ἀνδρουλῆ								γ
Κυριάκος Σκορδίλης, Σγουρὸς								γ
Γιάννης Μυκονιάτης, Ἀντώνη								γ
Μικελῆς Λῶλος, Ἀντώνη								γ

Χῆρες

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	A	Kφ
Κατερίνα, Θοδωράκη Γοζαδίνου	11	5,5		2		1		
Δόμνα Καλὴ Δαρίσθενα(ς)	4			3	6			
Μαρίνα πρὲ Γοζαδίνα		4	0,25					
Καλὴ πρὲ Γοζαδίνα	5,5	4		3	1			
Καλουρίτζα Καφανάτη	2	1			1			
Ζαμπέλια Π ^α Πέρου	2	2						
Μαρίνα, Ἀντζελέτου Ἰουλιανοῦ		1						
Μαρουδίνα, Ἀντώνη Μαρούδη	1			2	4			
Χήρα Τζώρτζη Περατικοῦ	4,5	0,5			3			
Μαρίνα, Μαθιοῦ Ἀντζελέτου	8	2	0,5	7	5			
Μαίνα, Ἀναγνώστη Ρούσσου	1			1	2			
Παπαδιὰ Μάρα	3,5	1		8				
Μαρία Κατσάνη	11,5			1				
Ἑλένη Ἑσλίνα	3			2	4			
Ἄννα, Γιακουμῆ Ἀλησάνη	5,5	2	0,25	4	5			
Ἀνδριανή, Λέκα Αντώνη	8			6	4			
Κοκώνα, Λουκᾶ Ρούσσου	2,5			1				

Μουσουλμάνοι

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	A	Kφ
Χασάν, γιὸς τοῦ Οὕζοῦν μπέη	4	1,5		1				

Ἀκτῆμονες

Φορολογούμενοι	Κφ
Γιώργης Σγουρός, Ἀναπλιώτη ²	γ
Νικολὸς Φραγκιᾶς, Γιάννη ³	γ
Νικολὸς Συριανός, Ἀναγνώστη	-
Δημήτρης Μοθονιός, Γιώργη ⁴	γ
Γιαννούλης Φαρμάκης, Μαθιοῦ	-
Γιάννης Μοθονιός, Γιώργη	γ
Νικολὸς Μαρῆς, Γιώργη ⁵	γ
Μανόλης Φραγκοῦλη ⁶	γ
Τζώρτζης Κουκούλης, Μιχάλη ⁷	-
Περάκης Λούκαρης ⁸	-
Ἀντώνης Μπάος, Κωνσταντῆ ⁹	γ
Γιάννης Δεκαβάλλας, Ἀντώνη	-
Γιώργης Δεκαβάλλας, Ἀντώνη ¹⁰	γ
Παῦλος Ζαγρός, Μανόλη	-
Νικολὸς Ρωμανός, Σταυριανοῦ ¹¹	γ
Μπαρτζογιάννης Βιργιώνης, Σαντορινιοῦ	-
Νικολὸς Δεκαβάλλας, Γιώργη	-
Ἀλέξανδρος Σκάρος, Τζανῆ	-
Ποθηνὸς Λίνορος, Γιάννη	-
Γιάννης Δεκαβάλλας, Γιώργη	-
Τομάζος πρὲ Γοζοδίνας, Δημήτρη	-
Νικόλας Γαβρᾶς, Γιώργη	-
Χριστοφῆς Ἀργυρός, Ἀντώνη	-
Λοῖζος Τσιρίγος, Π ^α Γιώργη ¹²	γ

2. Στὸ κατάστιχο τοῦ κεφαλικοῦ φόρου ἐγγράφεται ὡς κάτοικος τῆς ἐνορίας Θεοσκεπάστης.

3. Κάτοικος τῆς ἐνορίας Θεοσκεπάστης, σύμφωνα μὲ τὸ κατάστιχο κεφαλικοῦ φόρου.

4. Κάτοικος τῆς ἐνορίας Ἁγίου Γεωργίου.

5. Κάτοικος τῆς ἐνορίας Παναγιάς.

6. Κάτοικος τῆς ἐνορίας Κυρ-Ἐλεούσας.

7. Κάτοικος τῆς ἐνορίας Κυρ-Ἐλεούσας.

8. Κάτοικος τῆς ἐνορίας Κυρ-Ἐλεούσας.
9. Κάτοικος τῆς ἐνορίας Κυρ-Ἐλεούσας.
10. Κάτοικος τῆς ἐνορίας Παναγιᾶς.
11. Κάτοικος τῆς ἐνορίας Θεοσκεπαστης.
12. Κάτοικος τῆς ἐνορίας Κυρ-Ἄννας.

Χωριὸ Σταυρὶ
Ἑνορία Χριστοῦ

Φορολογούμενοι	Χ	Α	Π	Ε	Ο	Μν	Κφ
Πρωτόπαπας Ροῦσσοι, Νικολοῦ Γιάννης, γιὸς του	6	2	0,25	3	8		β γ
Ἀποστόλης Ροῦσσοι, Νικολοῦ Ἀντώνης γιὸς του	29,5	12		17	21	1	α γ
Ἀναγνώστης Γιακουμῆς, Ἀντρέα	0,5	0,5	0,5	1	3		γ
Ἀντώνης Ἄνας (;), Γιώργη		1	0,5				γ
Δημήτρης Κοντοπαῦλος, Γιάννη	13	3,5	0,5	8	6		γ
Ἀντώνης Ἀντρονίκος	5	3		6	4		β
Γιάννης Παριανός, Ἀντώνη	2,5	6	0,25	3	7		β
Νικολὸς Ἀναστάσης, Ἀντρέα	2	0,5					γ
Γιάννης Τσουβάλης, Γιώργη	34	10		14	10		α
Νικολὸς Γαλιφός, Ἀντώνη	1	2,5		6	3		γ
Φραντζέσκος Πιτῆς, Γιάννη	5,5	3	0,25	1	6		β
Γιάννης Κούκης, Φραντζέσκου	10	1,5	0,25	7	7		γ
Ἀντώνης Καλόγερος, Στυλιανοῦ	8	3	0,25	4	5	1	γ
Τζανῆς Μαγγανάρης, Θόδωρος, γιὸς του		1		2	2		γ -
Νικολὸς Πιτῆς, Γιάννη	2	1	0,25	2			γ
Νικολὸς Ραφαλέτος, Γιάννη	5	3	0,5	4	4		γ
Ἀντώνης Μαρίνος, Νικολοῦ	5	2					γ
Ἀναγνώστης Κμινῆς, Γιάννη	2,5	3,5	0,5	1	1		γ
Γιάννης Ἀντρονίκος, Ἀντώνη							γ
Ἀντώνης Κούκης, Γιάννη							γ
Γιώργης Νοταράς, Νικόλα							γ
Γιώργης Ντεστουνιάνος (;), Ἀντώνη							γ
Ἀντώνης Κμινῆς, Ἀναγνώστη							γ

συνεχίζεται

Γιάννης Βεργωτής, Σαντορινιού							γ
Γιάννης Καλὸς							γ
Ἀντώνης Δράκος, Περαιτινοῦ							γ

Ἑνορία Ἁγίου Σώστη

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Kφ
Γιάννης Μπάζος, Π ^α γιάννη	8,5			5			-
Ἀποστόλης Ραφαλέτας, Νικολοῦ	6	1		5	3		β
Λουκᾶς Λάξαρης, Γιώργη	5,5	3		2	5		γ
Ἀντώνης Πόλης, Νικόλα	1,5	1			2		γ
Γιάννης Τσιρίγος, Νικολοῦ	4	0,5		6	1		γ
Ἀπόστολος Βασάλος, Γιάννη	9,5	3		4	1		γ
Μάρκος Πετραχειλῆς (:), Γιάννη	5			1	3		γ
Γιώργης Δράκος, Γερο-Φώτη	3,5		0,5	5	5		γ
Γιώργης Μισελέμης, Μανόλη	9	3	0,25	6	4	1	γ
Καλλίνικος Τσιρίγος, Νικολοῦ	10	4		6	10		γ
Γιακουμῆς Δεκαβάλης, Γιάννη	7	0,5		2	6		γ
Γιάννης Κυριαζῆς, Ἀντώνη		0,5		6	7		γ
Μαθιὸς Μορτζῆς, Μάνου	1	3,5	0,5	5	2	1	γ
Μισὸρ Λέκας							γ

Ἑνορία Ἁγίου Γεωργίου

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Kφ
Π ^α γιάννης Τριαντάφυλλος, Τζανῆ Πέτρος, γιὸς του	13	6	0,25	20	12		β -
Γιάννης Φραγκιάς, Ἀποστόλη	5	3	0,5	3	2		γ
Νικολὸς Καλορηγος, Γιώργη	3	3	0,5	6	7		γ
Γιώργης Πρεζάνης, Μάρκου	3		0,25	3			γ
Φραντζέσκος Μπάζος, Ἀντώνη	7	0,5		9	2		γ
Νικολὸς Ραφελῆς, Γιώργη	8	2		4	2		γ
Ἀντζελέτος Λοΐζος, Ἀντώνη	2,5	0,5	0,25	3			γ
Νικολὸς Μπάζος, Γιώργη	7,5	13			3		γ

συνεχίζεται

Γιάννης Πρεζάνης, Γιώργη	5	3	0,25	11			γ
Γιάννης Λοΐζος, Ἀντώνη							γ
Ἀντώνης Λοΐζος, Γιάννη							γ
Χριστοφής Ἀργυρός, Ἀντώνη							γ

Ἑνορία Ἁγίου Σπυρίδωνα

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Μν	Κφ
Π ^α Ἀντώνης Πουρλέντης, Π ^α γιώργη	27,5	9	0,25	9	7		α
Γιάννης Δραγάξης, Ἀντώνη Ἀντώνης, γιός του	13	1		8	5		γ γ
Γιάννης Ἀρτουλάνος, Νικολοῦ	8	0,25		4	3		γ
Δημήτρης Ἀφεντάκης, Τζανή	8	1,5	0,25	6	5		γ
Γιώργης Ἀφεντάκης, Τζανή	7	1,5		4	3		γ
Γιάννης Σκαντάλης, Π ^α Ἀντώνη Νικολός, γιός του	14,5	1,5		12	9		γ γ
Νικολός Τζιρᾶς, Γιάννη	8	1,5	0,25	6	5		γ
Γιώργης Μαγκούρης, Μάρκου Δημήτρης, γιός του	9	1		4	3		γ γ
Γιώργης Πουρλέντης, Π ^α Ἀντώνη							γ
Ἀλεξανδρής Σκάρος, Τζανή							γ
Ποθηνός Γιάννης							γ

Ἑνορία Ταξιαρχῶν

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Μν	Κφ
Π ^α Ἀποστόλης Γοξαδίνος, Π ^α Ἀντώνη	20	10	0,25	15	11		γ
Γιώργης Ραφελᾶς, Ἀντώνη Ἀντώνης, γιός του	11	2		5	6		γ -
Γιάννης Ραφελέτος, Νικολοῦ	19,5			6	15		γ
Γιώργης Βασάλος, Νικολοῦ	7	2	0,25	5	1		γ
Ἀντώνης Γιαννούρης, Γιάννη Σταυριανός, γιός του	10,5	1,5		6	5		γ γ
Ἀντώνης Μαγγούρης, Γιάννη	14	3		6	5		γ
Γιάννης Φιλίππου, Πέτρου	11,5	1		6	5		γ
Γιάννης Ξένος, Νικόλα	13	0,5		6	2		γ

συνεχίζεται

Γιάννης Σταυριανός, Νικόλα Νικολός, γιός του	3,5	1,5		4	2		γ γ
Ἀναγνώστης Πουρλέντης, Ἀντώνη	4,5	2	0,25	1	2		γ
Ἀντώνης Ραφελέτος		3	0,25				-
Γιώργης Νοταρᾶς, Νικόλα		0,5					-
Γιάννης καὶ Νικολός Βιτικούλη (τυφλοί) ¹	2	5,5		5	14		-
Νικολός Ραφελέτος, Ἀναγνώστη	10,5	1	0,25	8	6		γ
Τομάζος Ἀργουρδίνας, Δημήτρη							γ
Νικολός Γαβαλᾶς, Γιώργη							γ

1. Λόγω τῆς ἀναπηρίας τους δὲν πλήρωναν κεφαλικὸ φόρο.

Χῆρες

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv
Καλή, Ἀποστόλη Π ^α Θοδωράκη	1,5	2		5	4	
Παπαδιά, Π ^α Ἀποστόλη Κάτση	3	2		3	6	0,5
Κατερίνα, Μαστρο-Ἀντώνη	3	4	0,25	1		0,5
Ἀννούσα, Νικολοῦ Πόλη	1,5		0,25	1	1	
Κατερίνα, Γιώργη Ναδάλη	0,5		0,25		3	
Κουρκουλοῦ	1					
Ζαμπέλα, Τζιρᾶ Γιάννη	17,5	4		5	4	
Μαρίνα, Ἀτζάλη	8,5		0,25	2		
Μαργαρίτα, Λουκᾶ Ραφελέτου	2			1	2	
Μαρίνα, Σελᾶ	0,5	1	0,25			
Μαρίνα, Λαγνανοῦ	4			4	1	
Παρασκευή, Γιάννη Στυλιανοῦ	1,5			1	2	
Μαρίνα, Ἀντώνη Πανώριου		1				
Μαργαρίτα, Κιτωλίτσα	10,5	4,5		6		
Κατερίνα, Κορονοῦ	4,5	0,5		2		
Παπαδιά, Π ^α Χριστόδουλου	3	1,5		7	4	
Φλουρίτσα, Γιώργη Ἀποστόλη	4,5			3	2	
Μαργαρίτα, Σύρου				2	1	

συνεχίζεται

Κυριακή, Ἀντώνη Βιγιωνῆ	0,5			3		
Ζαμπέτα, Γατζάνη	3			3	4	
Μαργαρίτα, Πετροχειλᾶ	5	1		2	6	
Ἄννουςα, Γιαννούλη Γοζαδίνου	1,5			1		
Κατερίνα, Πέτρου Φιλίππου	7	1		3	2	
Φλουρίτσα, Μποκοτοῦ	4	1		2	2	
Χήρα Χρυσόγγελου Γιαννουλάκη	11	4		15	17	
Ἀννέζα, Ἀπόστολου Σερφιώτη	12,5	3		6	8	
Κατερίνα, Παναγιώτη	6	0,5		2		
Καλὴ Π ^α Παυλῆ	5	2	0,25		10	

Ἀκτῆμονες

Φορολογούμενοι	Κφ
Γιώργης Δοσίθεος, Ἀντώνη	-
Γιάννης Λυγερός, Ἀντώνη	-
Ἀντώνης Λυγερός, Γιάννη	-
Τζώρτζης Ναδάλης Π ^α Κωνσταντῆ ²	γ

2. Στὸ κατὰστιχο τοῦ κεφαλικοῦ φόρου καταγράφεται στὴν ἐνορία Ἁγ. Σπυρίδωνα.

Χωρὶὸ Ἀρτεμώνας
Ἐνορία Ταξιαρχῶν

Φορολογούμενοι	Χ	Α	Π	Ε	Ο	Μν	Κφ
Π ^α Γιώργης Τριαντάφυλλος, Τζανῆ	25	8,5	0,25	12	5	1	α
Τζανῆς Τριαντάφυλλος, Π ^α Γιώργη	28,5	9,5	0,5	9	8		γ
Ἀνδρέας Ραφελέτας, Γιάννη	3,5	1		1	6		γ
Λουκάς Μοθονίδς, Ἀντώνη	3,5			1	1		γ
Θόδωρος Βιτόρη, Γιάννη	8	3		2	4		γ
Κωνσταντῆς Λιζάρδος, Ἀντώνη	2,5	2		2	6		γ
Νικολὸς Γεραλῆς, Γεωργίου			0,25	1	4		γ
Γιάννης Γεροντῆς, Λωλογιώργη	2						γ
Κωνσταντῆς Δολφῆς, Ἀντώνη	12	6		8	3		γ

συνεχίζεται

Γιάννης Βερνίκος, Ἀναγνώστη	15,5	1,5	0,25	4	3		γ
(Λείπει ἡ σ. 45β-46α) ¹							
Γιώργης Γιαννούλης, Νικολοῦ							γ
Χριστοφῆς Τσιρίγος, Π ^α Γιώργη							γ
Γιώργης Ἀμοριανός							γ

1. Βλ. παρακάτω σημ. 24 τῆς μελέτης.

Ἑνορία Ἀγίου Λουκᾶ

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Kφ
Π ^α Λουκᾶς Βαφιάς, Γιάννη							β
Ἀντώνης Βαφιάς, Π ^α Λουκᾶ							γ
Ἀντώνης [...] Γιάννη							γ
Γιακουμῆς Κυριάκος, Πέτρου							γ
Ἀντώνης Κορακῆς, Γιώργη							γ
Νικολὸς Μπούκορος							γ
Γιάννης Κρούστης, Ἀντώνη							γ
Γιαννούλης Κρούστης, Γιάννη							γ
Γιάννης Λινόρας, Τομάζου							γ
Νικολὸς Τομάζος, Γιώργη							γ
Ἀλεξανδρῆς Μυκονιάτης, Γιάννης							γ

Ἑνορία Παναγιᾶς

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Kφ
Ἀντώνης Ραφαλέτος, Ἀνδρέα							γ
Γιώργης Πουρλέντης, Φραντζέσκου							γ
Νικολὸς Πουρλέντης, Γιώργη							γ
Γιάννης Πουρλέντης, Π ^α Ἀντώνη							γ
Π ^α Κωνσταντῆς Βερνίκος, Π ^α Νικόλα							γ
Φίλιππος [...] Γιώργη							β
Κωνσταντῆς Περατινός, Νικολοῦ							γ
Νικολὸς Περατινός, Λουκᾶ							γ

συνεχίζεται

Γιώργης Βαφίας, Ἀντώνη							γ
Γιώργης Περάκης, Νικολοῦ							γ
Γιώργης Λίνορας, Ἀντώνη							γ
Λαμπρινὸς Πουρλέντης Π ^α Νικόλα							γ
Γιώργης [...], Νικολοῦ							γ
Ἀντώνης Πέρος, Νικόλα							γ
Παῦλος Βερνίκος, Πέτρου							γ
Γιώργης [...], Γιάννη							γ
Νικολὸς Π ^α Βερνίκος, Ἀντώνη							γ
Γιάννης Τζανῆς, Γιώργη							γ
Γιάννης Κρούστης, Γιώργη							γ
Γιώργης Πουρλέντης, Γιάννη							γ
Νικολὸς Πουρλέντης, Φραντζέσκου							γ
Νικολὸς Μαργαρίτης, Γιάννη							γ
Γιάννης Μαργαρίτης, Νικολοῦ							γ
Ἀντώνης Τομάζος, Γιώργη							γ
Γιάννης Ἀλεξανδρῆς, Κωνσταντῇ							γ
Ἀντώνης Ἀλεξανδρῆς, Κωνσταντῇ							γ
Νικολὸς [...], Γιάννη							γ
Ἀντώνης Γερωντῆς, Γιώργη							γ
Νικολὸς Τομάζος, Περούλη							γ
Γιώργης Γαλιφός, Γιάννη							γ
Γιάννης Γαλιφός, Γιώργη							γ
Ἀντώνης Κάτσος, Γιάννη							γ
Νικολὸς Βιτούλης							γ
Ἀντώνης Περούλης, Γιώργη							γ

Ἑνορία Ἀγ. Ἰωάννη Θεολόγου

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Kφ
Π ^α Γιάννης Κάτσας, Π ^α Γιάννη							β
Γιώργης Γαλιφός, Δούλη							γ
Τζανῆς Χαρχιάς, Γιάννη							γ

συνεχίζεται

Γιώργης Γαλιφός, Ἀντώνη	9,5	2,5	0,25	7	3		γ
Ἀντώνης Ραφελέτος, Λουκᾶ	5	3		2	3		γ
Κωνσταντῆς Λιζάρδος, Γιώργη	2,5						γ
Γιάννης Μοριζός, Ἀναστάση	4	1,5	0,25	5	9		γ
Γιάννης Λαγουτρή, Γιώργη	11	2		6			γ
Νικολός Λαγουτρή, Γιώργη	12	1	0,25	7			γ
Ἀναγνώστης Στυλιανός, Πέρου Γιώργης, γιός του	7	3,5		4	1		γ -
Γιάννης Τζακάκης, Νικολοῦ	11,5	2		5			γ
Ἀντζελος Μουξιμουνάς, Ἀντώνη	12,5	6,5	0,25	6	11		γ

Χῆρες

<i>Φορολογούμενοι</i>	<i>X</i>	<i>A</i>	<i>Π</i>	<i>E</i>	<i>O</i>	<i>Mv</i>
Μαρίνα, Ἡλία Ναδάλη	10			1	5	
Μαργαρίτα, Γιάννη Δολφῆ	13				7	
Μαρίνα, Γιάννη Καλέζα		2				
Γαλιάτσα	2				3	
Ειρήνη KIMENI	12,5	4	0,25	5	7	
Τριφῶ Κοριζῆ	1	2,5		2		
Μαρίνα, Φραντζέσκου Χαλκιᾶ	2	0,5		2		
Χήρα Λαγουτρή	1,5					
Κατερίνα Πανουρᾶ				1	2	
Μαρίνα, Ἀντώνη Γιάννη	2	1,5			3	
Μαμούνω		1,5				
Κουκουλίνα	2					
Ἀντριάνα Πανουργιά	7			1	5	
Καλή, Φιλικοῦ	4					
Παπαδιά Π ^α Φραγκούλη	14			2		
Κατερίνα Π ^α Κωνσταντῆ	12	0,5		2	4	
Μαρίνα, Μιχαήλ Ψαροῦ	2	0,5		1	2	
Μαρίνα, Σταυριανοῦ Κοσινᾶ	5			3	4	
Κωνσταντή, Ἀντώνη Καρίνη	1,5	1,5			2	

συνεχίζεται

Καλίτσα Π ^α Ἀντζελου	6	2	0,25	4	8	
Καλομοίρα, Ἀντρέα Ραφελᾶ	2	1				
Καλὴ Π ^α Κωνσταντῆ	3			6	3	
Μαρίνα, Γιάννη Κωνσταντῆ	3				2	
Κατερίνα, Ἀποστόλη Πρωτοζυροῦ	10			4	2	
Ἀντριάνα Βινιώνη	1	1		2	1	
Παπαδιὰ Π ^α Νικολοῦ, Μάρκου	7	1,5		5	1	
Κατερίνα Καλαμπάτση	2	1		2	1	
Καλὴ, Γιάννη Κωνσταντῆ		0,5			2	
Καλουρανίτσα, Ἀλεξανδρῆ Κωνσταντῆ	10	2		1	2	
Κατερίνα, Φραντζέσκου Μπάζου	11,5	1,5		2	3	
Κατερίνα Τζακάκη	4	1		2	5	
Βιτζοντίνια, Τζανῆ Πέτρου	11	5	0,25	2	9	

Ἀκτῆμονες

Φορολογούμενοι	Κφ
Χρίστος Τσιρίγος, Π ^α Γιώργη	-
Γιώργης Ἀμοργιανός	-
Ἀντώνης Δεσποτιανός ² , Νικόλα	γ

2. Κάτοικος τῆς ἐνορίας Ἀγ. Ἰωάννη Θεολόγου. Τὸ ὄνομά του προέρχεται ἀπὸ τὸν τόπο καταγωγῆς του, τὸ νησάκι Δεσποτικό.

Χωριὸ Ἐξάμπελα

Ἐνορία Παναγᾶς

Φορολογούμενοι	Χ	Α	Π	Ε	Ο	Μν	Κφ
Π ^α Ἱερώνυμος Ροῦσσοι, Ἀποστόλη	11	3,5		10	10		β
Νικολὸς Ζαμπέλης, Π ^α Γιάννη Γιάννης, γιὸς του	30,5	5,5	0,25	6	10		γ β
Ἀναγνώστης Πιράντο, Νικολοῦ	16	4		2			γ
Ἀντώνης Πιράντο, Νικολοῦ	20	4,5		14	12		γ
Πέτρος Δεκαβάλλης, Γιάννη Γιάννης, γιὸς του	17,5	6	12	8			γ γ
Νικόλας Ζαμπέλης, Ἀντώνη	8,5	1		6	3		-

συνεχίζεται

Νικόλας Ἀρτουλάνος	12	2,5		5	3		γ
Γιώργης Δραγάτης, Γιάννη	15	4		15	3		γ
Νικολὸς Πιτσατρᾶς, Ἀντώνη	13,5	3		4	8		γ
Φραντζέσκος Περατικός, Γιάννη	14	2		4	5		γ
Γιάννης Δαμιανός, Ἀντώνη	20,5	11	0,25	6	3		γ
Γιώργης, γιὸς του							γ
Ἀντώνης Γκούρας, Γιάννη	6,5						γ
Πέρος Φραντζέσκος, Γιώργη	6		0,25	3			γ
Μιχάλης, γιὸς του							-
Ἀποστόλης Λουκᾶ	7	2	0,25	4	6		-
Γιώργης Δραγάτης, Γιάννη	14	2,5	1	7	8		-
Π ^ο Γιάννης Ζαμπέλης	18,5	1		7	5		-
Νικολὸς Στρατῆς, Γιώργη							γ
Γιώργης Μίτσας, Δημήτρη							γ
Μικελῆς Χρῖστος, Πέρου							γ
Διάκος Βασάλος, Ἀντώνη							γ
Γιάννης Πιράντος, Ἀντώνη							γ

Ἑνορία Ἁγίας Βαρβάρας

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Μν	Κφ
Π ^ο Νικολὸς Μουρίζος, Γιάννη	39,5	10		12			α
Ἀντώνης Ραφελέτας, Κοσμᾶ	7,5	8	0,5	7	6		γ
Γιάννης, γιὸς του							γ
Γιάννης Σκοῦρος, Τζανῆ	7	0,5	0,25	2	6	1	γ
Φραντζέσκος, γιὸς του							γ
Γιώργης Ἀβραῆς, Ἀντώνη	42,5	9	0,25	35	6		γ
Λουκᾶς Ζαμπουνάρης,	16	0,5		5			γ
Φραντζέσκος, γιὸς του							γ
Γιώργης Καστορινός, Νικολοῦ	13	3	0,25		4		γ
Ἀναγνώστης Ραφελέτας, Γιάννη	14	5		6			γ
Φραντζέσκος Κουκιᾶς, Γιάννη	6,5			5			γ
Γιάννης Κοντοπούλης, Νικολοῦ	2			3			γ
Μάνος Μουρίζος, Γιάννη	14	2		40		1	γ
Σταυριανὸς Μπάζος, Ἀντώνη	13	0,5		5			γ

συνεχίζεται

Θοδωρῆς Καμάρης, Ἀντώνη	2	0,5					γ
Ἀπόστολος Ἀρτουλάνος	7,5	4		5	4		γ
Ἀντώνης Ἀβράς, Γιώργη							γ

Ένορία Ἀγ. Νικολάου

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Kφ
Π ^α Αντώνης Ζαμπέλης, Γιώργη	21,5	4		10	6		β
Γιώργης Ζαμπέλης	6,5	3,5		5	6		-
Ἀντζελέτος Ζαμπέλης, Γιώργη	8,5	1,5		5	11		γ
Νικολὸς Μοστράτος, Ἀντζελου	10	2		5			γ
Νικολὸς Δαμόνος, Ἀναγνώστη	16,5	2	0,25	13	6		γ
Γιώργης Δαμόνος, Ἀντώνη	23			5	2		-
Νικολὸς Τζανῆς, Θοδωρῆ	5,5			3			γ
Φίλιππος Φουρνιστός, Νικολοῦ	9,5			1	2		γ
Γιώργης Σπινιάς, Νικολοῦ	9	2		2			γ
Γιώργης Σερφιώτης, Μιχάλη	15			7	2		γ
Γιάννης Κυρ-Παλιός, Γιώργη	19,5			2			γ
Γιάννης Ρεῖσης, Γιώργη	9,5			3			γ
Λουκάς Δραγάτης, Νικόλα	9	0,5		6	4		-

Ένορία Ἀγ. Γεωργίου

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Kφ
Π ^α Νικολὸς Καρδίτης, Π ^α Θωμᾶ Ἀντζελέτος, γιὸς του	9,5	2		2	3		γ γ
Ἀναγνώστης Ἀλεξανδρῆς, Νικόλα	2,5			2	2		γ
Γιώργης Κάτσης, Μιχάλη	7	3		8	6		γ
Μιχάλης Κάτσης, Γιάννη	10,5	0,5		8	4		γ
Κωνσταντῆς Καρδίτσας, Λουκᾶ Λουκάς, γιὸς του	11,5	4,5		15	2		γ γ
Γιώργης Λούλης	11,5	0,5		7	2		γ
Γιάννης Μαῦρος, Ἀντώνη	9			2	4		γ
Ἀποστόλης Γιώργης, Ἀποστόλη	8			2	4		γ
Μαρίνος Λουκάς, Μαστρογιάννη	6,5			1			γ

συνεχίζεται

Γιώργης Τσιρίγος, Φραγκῆ	13	3		5	4		γ
Βασίλης Δράκος, Ἀντώνη	6	2		3	3		γ
Πέτρος Φραγκοῦλης, Γιάννη	25	3,5		11	9		γ
Ἀντώνης Τριαντάφυλλος, Γιώργη	8	6	0,25	8	3		γ
Ἀντώνης Σπινιάς, Νικολοῦ							γ
Γιάννης Γοιμάνης							γ
Ἀντζελέτος Μαγνιωτῆς, Νικολοῦ							γ

Ἑνορία Παναγιᾶς

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Kφ
Π ^α Αποστόλης Σγουρῆς, Γιάννη	14	4	1	12	8		γ
Ἀντζελος, γιός του							γ
Ἀντώνης Σγουρῆς, Γιώργη	14	5	0,25	7	9		γ
Ἀντώνης Πρεζάνης, Γιώργη	29,5	5		17	14		γ
Γιώργης, γιός του							γ
Τζανῆς Σκάρος, Ἀντώνη	4	2	0,25	2	2	1	γ
Ἀποστόλης Δράκος, Γιώργη	1	2,5	0,25	6			γ
Γιώργης Καρδίτσης, Νικολοῦ	8,5	3,5		6			γ
Γιάννης Μαρκάκης, Τζανῆ	8	1		6	2		γ
Σταμάτης Κουρῖλας, Γιάννη	6	0,5		3	2		γ
Ἀποστόλης Μπάζος, Ἀντώνη	0,25			2			γ
Γιάννης Γιώργη, Ἀποστόλη	10	3		9	6		γ
Γιώργης, γιός του							γ

Ἑνορία Χριστοῦ

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Kφ
Π ^α Νικόλας Σκανδάκης, Π ^α Ἀντώνη	48,5	10,5		12	9		γ
Πέτρος, γιός του							γ
Νικολός Γιάννης, Μιχάλη	14	2		10	9		γ
Ἀναγνώστης, γιός του							γ
Γιάννης Ναδάλης, Ἀντώνη	16	5		4	6		γ
Γιώργης Καλόγερος, Τζανῆ	6	4		2	1		-
Νικολός Τσιρίγος, Γιάννη	8	3		3	3		γ
Νικολός Ἀρτουλάνος, Γιώργη	9	1,5		7			γ

συνεχίζεται

Τζανῆς Βλαντῆς, Φραντζέσκου	6,5	2		4	3		γ
Ἀποστόλης Κάτσης, Γιάννη		3	0,25	4	6		γ
Νικόλας Δεκαβάλιας, Γιώργη							γ

Ένορία Παναγιάς Καταβατῆς

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Μν	Κφ
Π ^ο Νικόλδς Κάτσης, Γιάννη Γιάννης, γιός του	25	6,5		17	8		α γ
Ἀντώνης Σγουρῆς, Τζανῆ	9	5		6	3		β
Ἀποστόλης Στρεμίτσης, Γιάννη	8	0,5		2	7		γ
Φραντζέσκος Κουκιᾶς, Βασίλη	8,5	0,5		10	6		γ
Νικολὸς Γυπαράκος, Ἀντώνη	2	2					γ
Γιώργης Κάτσης, Ἀποστόλη Ἀπόστολος, γιός του	16,5	1		13	4		γ γ
Γιώργης Πετρονότης, Γιάννη Γιάννης, γιός του	7	1,5		10	3		γ γ
Γιακουμῆς Γιάννης, Ἀντρέα	13			4	1		γ
Ἀναγνώστης Ἀνδρόνικος, Γιάννη	26	5	0,25	12	7	1	γ
Ἀντώνης Μπάζος, Γιώργη	5,5	5		4	8		-
Γιακουμῆς Γιάννη, Γιώργη							γ

Ένορία Ἀγ. Εἰρήνης Λευκῆς

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Μν	Κφ
Π ^ο Μανόλης Ζαμπέλης, Π ^ο Γιάννη	12	3		10	4		β
Γιάννης Ζαμπουνάρης, Ἀντρέα	6,5			6			γ
Φραντζέσκος Λούβαρης, Τζανῆ	8,5	1		3	4		γ
Νικολὸς Ἀλογάρης, Λουκᾶ	12		0,25	11	6		γ
Γιώργης Γαλιφός, Νικόλα Νικόλας, γιός του	15,5	1	0,25	6	3		γ γ
Ἀντώνης Ζαμπουνάρης, Φραντζέσκου Νικόλας, γιός του	7,5			3			γ γ
Ἀντώνης Γαλιφός, Νικόλα Νικόλας, γιός του	10,5	2		10	2		γ γ
Κωνσταντῆς Σγουρός, Ἀντώνη	3						-

συνεχίζεται

Ἀπόστολος Μάρκου, Π ^α Γιάννη	9	1	0,25	6			γ
Μιχελῆς Παριανός, Ἀντώνη	10	4		8	4		γ
Ἀντώνης Τσιριγιώτης, Δαμιανοῦ	7	2		5	4		γ
Ἀντώνης Πρόκος, Βασίλη	22,5	2		4	6		γ
Βασίλης, γιός του							γ
Μανόλης Ἀλογάρης, Νικολοῦ							γ

Ἑνορία Παναγῆς Χρυσοπηγῆς

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv	Kφ
Π ^α Γιάννης Ζαμπουνάρης, Π ^α Νικόλα	3,5	4,5		10	3		γ
Ἀντώνης Φραγκιάς, Γιάννη	22	7,5	0,25	12			β
Ἀντώνης Γιάννης, Φραντζέσκου	16	1		6	8		β
Δημήτρης Καρτσαγούνης, Γιαννούλη	15	2		6	4		γ
Ἀντώνης, γιός του							γ
Ἀπόστολος Φραγκοῦλης, Γιώργη	16,5	1,5		6	2		γ
Ἀντώνης Ναδάλης, Ἡλία	12			12	6		γ
Ἀντώνης Μιτρίσας Πεταλάρη	14,5	2		6			γ
Γιάννης Μάρκος, Γιώργη	20		0,25	10	6		γ
Ἀντώνης Π ^α Βερνίκος	13	2		6			γ
Ἀντώνης Καρδίτσης Π ^α Ἀποστόλη	11	3,5		5	5		γ
Ἀντώνης Δαμιανός Τσιρίγου	20,5	4	0,25	12	6		-
Νικολός Παπαρίσας							γ

Χῆρες

Φορολογούμενοι	X	A	Π	E	O	Mv
Κατερίνα Λεοντῆ	25,5	2,5		13	10	
Χρύσα, Ἀναγνώστη Ἀτσάλη	3,5	4		5	4	
Εἰρήνη, Π ^α Σκαντάλη	7					
Χήρα Γιάννη Τουλάκη	4,5			3		
Καλορίτσα, Νικολοῦ Σταφυλοπάτη	1					
Μαρίνα, Π ^α Τζανῆ	5			3		
Ἀννούσα Σταφυλοπάτη	11	0,5			4	
Μαργαρίτα Μάνου Π ^α Γιώργη	11	3		8	4	

συνεχίζεται

Καλορίτσα, Ἀντώνη Π ^α Ζαμπέλη	2,5	1			8	
Κατερίνα Ἀναγνωστοπούλου		3		2		
Μαρίνα, Νικόλα Ἀρτουλάνου	2,5	1,5		3	4	
Καλὴ Π ^α Λουκᾶ Γοζαδίνου	6					
Καλουρανίτσα, Π ^α Γιώργη Κατσαρίτη	8,5	5,5		5	3	
Θεολόγω, Π ^α Λουκᾶ	2			1		
Κατερίνα, Ἀντώνη Π ^α Γιώργη	6		0,25			
Καλορίτσα Καρδίτση	4	0,5		3		

Ἀκτῆμονες

Φορολογούμενοι	Κφ
Νικόλας Στρατῆς, Γιώργη	-
Ἀντώνης Στάης, Νικολοῦ	-
Γιάννης Ἀρίτης, Νικολοῦ ¹	γ
Ἀντζέλος Κατσούλης, Νικολοῦ	-
Γιάννης Κέφαλος	-
Ἀναγνώστης Φουρναράς, Μανώλη ²	γ
Ἀναγνώστης Γοζαδίνος, Γιώργη ³	γ
Γιώργης Γαλιφός, Ἀντώνη ⁴	γ
Νικολὸς Καρδίτσης, Π ^α Δήμα	-
Ἀντώνης Κάτσα, Δημήτρη ⁵	γ

1. Κάτοικος τῆς ἐνορίας τῆς Παναγιάς, σύμφωνα μὲ τὸ κεφαλικὸ κατάστιχο.
2. Κάτοικος τῆς ἐνορίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου.
3. Κάτοικος τῆς ἐνορίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου.
4. Κάτοικος τῆς ἐνορίας τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τῆς Λευκῆς.
5. Κάτοικος τῆς ἐνορίας τῆς Παναγιάς τῆς Χρυσοπηγῆς.

MONEΣ¹

Μονὴ Παναγίας Βρύσης

Φορολογούμενοι
Π ^α Ἐφραίμιος
Π ^α Νικηφόρος Ντορούσας
Π ^α Νικηφόρος Νταμασήνας

συνεχίζεται

Π ^α Βασάλου
Π ^α Γαβριήλ Γαβρᾶς
Ἀκάκιος Μαγγανάρης
Γερμανός, Ἀντώνη
Νικόδημος Κρασᾶς
Νεόφυτος Κοσμάς

Μονὴ Προφήτη Ἡλία

Φορολογούμενοι
[...]Σίμιος Ἡγούμενος
Π ^α Γερμανὸς Πουρλέντης
Π ^α Γιωργίτης Πουρλέντης
Π ^α Γεράσιμος Ἱερώνικος
Π ^α Ἀρσένιος Τοκούδης
Ἀθανάσιος Πουρλέντης
Διάκος Πουρλέντης

Μετόχι Ἀγίου Ἀρτεμίου τοῦ Ἀγ. Ὁρους

Φορολογούμενοι
Π ^α Ἀβακούμ

Μονὴ Ἀγ. Ἀντωνίου τῶν Καθολικῶν

Φορολογούμενοι
Π ^α Φραντζέσκος Δαμασίνας

Μονὴ Ἀγ. Ἰωάννη Θεολόγου²

(Δὲν καταγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν καλογριῶν)

Μονὴ Χρυσοστόμου

(Δὲν καταγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν καλογριῶν)

1. Γιὰ τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τῶν μονῶν βλ. Πίνακα 1 τῆς μελετῆς.

2. Οἱ μονεῖς Ἀγίου Ἰωάννη Θεολόγου καὶ Χρυσοστόμου ἦταν γυναικεῖες, καὶ γι' αὐτὸ δὲν καταγράφονταν τὰ ὀνόματα τῶν καλογριῶν, ἐφόσον ὡς γυναῖκες δὲν πλήρωναν κεφαλὶ-κὸ φόρο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. B. J. Slot, “Καθολικαὶ ἐκκλησίαι Κιμώλου καὶ τῶν πέριξ νήσων. Ἱστορία τῶν δυτικῶν ναυτικῶν κοινοτήτων τῶν ΝΔ. Κυκλάδων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν των”, *Κιμωλιακὰ* 5 (1975) 5-304 Σ. Μ. Συμεωνίδης, “Οἱ καντζηλλιέρηδες τῆς Σίφνου. Ὁ θεσμὸς καὶ τὰ πρόσωπα”, *Σιφνιακὰ* 7 (1999) 15· τοῦ ἰδίου, “Οἰκονομία καὶ ἐμπόριο τῆς Σίφνου κατὰ τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 17ου αἰώνα”, *Σιφνιακὰ* 9 (2001) 68.

2. Τὸ κατάστιχο αὐτὸ ἔχει χρησιμοποιηθεῖ ὡς πηγὴ γιὰ τὰ πληθυσμιακὰ μεγέθη ὁρισμένων νησιῶν τοῦ Αἰγαίου, ὅπως ἡ Κύθνος, Σκόπελος, Ἴος κλπ. Βλ. *Ege Adalarının Egemenlik Devri Tarihçesi*, ἐκδ. C. Küçük, Ἄγκυρα 2001, 55, σημ. 259.

3. Φωτοτυπημένα σώματα τῶν καταστίχων TK 105 καὶ TK 180 τοῦ Ἀρχείου Tapu ve Kadastro τῆς Ἄγκυρας ἀπόκεινται στὸ Ὄθωμανικὸ Ἀρχεῖο τῆς Πρωθυπουργίας (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, στὸ ἐξῆς BOA) μὲ τοὺς ἐξῆς ἀριθμοὺς κατάταξης ἀντίστοιχα: TT 1148 καὶ TT 1143.

4. Στοιχεῖα τοῦ καταστίχου TT 800 παρουσίασε ὁ B. J. Slot, *Archipelagus Turbatus. Les Cyclades entre colonisation latine et occupation ottomane c. 1500-1718*, Nederlands Historisch-Archaeologisch Instituut te Istanbul, 1982· τοῦ ἰδίου, “The Frankish Archipelago”, *Byzantinische Forschungen* XVI (1991) 195-207. Γιὰ τὴν ἀπογραφὴ τῆς Σαντορίνης ποὺ περιλαμβάνεται στὸ ἴδιο κατάστιχο, βλ. Εὐαγγελία Μπαλτᾶ – Μαρία Σπηλιωτοπούλου, “Ἐγγεια ἰδιοκτησία καὶ φορολογικὴ ἀπαίτηση στὴ Σαντορίνη τὸν 17ο αἰώνα”, *Μνήμων* 18 (1996) 109-142, καὶ Evangelia Baltā, “Le rôle de l’institution communautaire dans la répartition verticale de l’impôt: L’exemple de Santorin au XVIIe siècle”, στὸ τῆς ἰδίας, *Problèmes et approches de l’histoire ottomane. Un itinéraire scientifique de Kayseri à Eğriboz*, ἐκδόσεις Isis, Ἰσταμπούλ, 1997, 97-113.

5. Ἡ ἀπογραφὴ τῆς Σίφνου στὸ MAD 4856, περιλαμβάνεται στὶς σελίδες 229-237. Ὁ B. J. Slot, σὲ μελέτη του γιὰ τὴ Σίφνο, ἀναφέρεται στὸ κατάστιχο MAD 4856, χωρὶς ὥστόσο νὰ παρουσιάζει στοιχεῖα του. Ἀντίθετα, χωρὶς νὰ ἀναφέρει τὴν πηγὴ του, στοὺς πίνακες τῆς ἴδιας μελέτης καταθέτει ἐπιλεκτικὰ πληροφορίες γιὰ ὁρισμένους οἰκισμοὺς τῆς Σίφνου ἀπὸ τὸ περιληπτικὸ κατάστιχο TK 180. Βλ. B. J. Slot, “Ἡ Σίφνος, μιὰ εἰδικὴ νησιωτικὴ οἰκονομία (15ος-17ος αἰ.)”, *Πρακτικὰ Ἀ΄ Διεθνoῦς Σιφναϊκοῦ Συμποσίου* (Σίφνος 25-28 Ἰουνίου 1998), τ. Β΄, Ἀθήνα 2001, 59-72.

6. Τὰ ὀνόματα τῶν φορολογουμένων, τὰ περιουσιακὰ τους στοιχεῖα μὲ βάση τὸ TK 105, καθὼς καὶ ἡ φορολογικὴ τους κατηγορία στὴν πληρωμὴ τοῦ χαρτισιοῦ (MAD 4856), καταχωρίζονται σὲ πίνακες τοῦ Παραρτήματος, ποὺ συνοδεύει τὸ κείμενο τῆς ἀνακοίνωσης.

7. *Kitab-i Bahriye Pirî Reis*, ἐκδ. The Historical Research Foundation, Istanbul Research Center, τ. IV, Ἰσταμπούλ 1988, 1735, καὶ Δ. Λούπη, *Ὁ Πιρὶ Ρεῖς (1465-1553) χαρτογραφεῖ τὸ Αἶγαῖο. Ἡ ὀθωμανικὴ χαρτογραφία καὶ ἡ λίμνη τοῦ Αἰγαίου*, Ἀθήνα 1999, 364, ὅπου ἡ Σίφνος ἀναγράφεται ὡς Γιαβούτζα.

8. Γιὰ τοὺς οἰκισμοὺς τῆς Σίφνου, βλ. Ἀναστασία Ε. Τζάκου, *Κεντρικοὶ*

οἰκισμοὶ τῆς Σίφνου, μορφὴ καὶ ἐξέλιξη σὲ ἓνα παραδοσιακὸ σύστημα, Ἀθήνα ²1979.

9. Γιὰ τοὺς ναοὺς τῆς Σίφνου, βλ. Θ. Χρ. Ἀλιπράντης, *Θησαυροὶ τῆς Σίφνου. Εἰκόνες τῶν ναῶν καὶ τῶν μονῶν*, Ἀθήνα 1979.

10. Ἡ ἔκταση τοῦ πινακίου, ὡς μέτρου ἐπιφανείας, δίνεται ἀπὸ τὸν γραφέα στὴν καταμέτρηση τῆς ἔκτασης τῶν χωραφίων καὶ τῶν ἀμπελιῶν τῆς μονῆς τῆς Παναγιάς τῆς Βρύσης, τὰ ὁποῖα καταγράφονται σὲ πινάκια καὶ ντονούμια (1 dönüm = 919,3 m²).

Χωράφια: 157,5 πινάκια = 98 ντονούμια (1 dönüm = 1,6 πινάκι ἀγροῦ).

Ἀμπέλια: 24,5 » = 13,5 » (1 dönüm = 1,8 πινάκι ἀμπελιοῦ).

Τὸ πινάκι ὡς μέτρο χωρητικότητας σιτηρῶν καὶ ὀσπρίων στὴ γειτονικὴ Σέριφο ἰσοῦται πρὸς 8 ὀκάδες βλ. Εὐτυχία Λιάτα, *Ἡ Σέριφος κατὰ τὴν τουρκοκρατία (17ος-19ος αἰ.)*. Συμβολὴ στὴ μελέτη τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν δομῶν καὶ τοῦ κοινοτικοῦ συστήματος, ἐκδ. Ἰδρυμα Ἐρευνᾶς καὶ Παιδείας τῆς Ἐμπορικῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 1987, 137, σημ. 17.

11. Γιὰ τὴν παρουσία καδὴ στὴ Σίφνο, στίς πρῶτες δεκαετίες τοῦ 17ου αἰῶνα, βλ. Σ. Μ. Συμεωνίδης, *Ἱστορία τῆς Σίφνου ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ ἐποχὴ*, Ἀθήνα ²2002, 173.

12. Δ. Δημητρόπουλος, “Ὅρια καὶ σύνορα στὴν ἀγροτικὴ γῆ τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου στὰ χρόνια τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας”, *Τὰ Ἱστορικὰ* 19, τευχ. 36 (2002) 3-22.

13. Πληροφορίες γιὰ τὸ ἀρχεῖο καὶ ὕλιν βλ. Nikolitsa Matha-Dematha, *Habitat et rapports socio-économiques à Sifnos. Deuxième moitié du XIXe - début du XXe siècle*, τ. I (Δεκ. 1992), 3, (ἀνέκδοτη διδακτορικὴ διατριβὴ στὸ Πανεπιστήμιο Paris I).

14. Παραδειγματικὰ σημειώνονται δυὸ ἐκδεδομένες διατριβές, ποὺ βασίστηκαν σὲ κοινοτικὰ ἀρχεῖα τῶν Κυκλάδων. Βλ. Εὐτυχία Λιάτα, *Ἡ Σέριφος*, ὅ.π.: Δ. Δημητρόπουλος, *Ἡ Μύκονος τὸν 17ο αἰ. Γαιοκτητικὲς σχέσεις καὶ οἰκονομικὲς συναλλαγές*, ἐκδ. Κέντρο Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν Ἐθνικοῦ Ἰδρυμάτος Ἐρευνῶν, ἀρ. 64, Ἀθήνα 1997.

15. Molly Green, *A Shared World. Christians and Muslims in the Early Modern Mediterranean*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1999. Evangelia Balta, “Olive Cultivation at the time of the Ottoman Conquest”, *Osmanlı Araştırmaları / Journal of Ottoman Studies* 20 (2000) 143-154.

16. *An Economic and Social History of the Ottoman Empire, 1300-1914*, ἐκδ. H. Inalcık - D. Quataert, Cambridge University Press, 1994, 113.

17. Σ. Μ. Συμεωνίδης, *Μοναστήρια τῆς Σίφνου: Ἅγιος Ἰωάννης Θεολόγος τοῦ Μογκοῦ, Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος στὴ Φυτεῖα, Ἅγιος Ἀρτέμιος τῆς Σιμωνόπετρας*, Ἀθήνα 1984.

18. Τοῦ ἰδίου, *Ἡ Κυρία Βρυσιανή, ἡγουν συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Σίφνῳ ἱεράς μονῆς τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου*, Ἀθήνα 1966 τοῦ ἰδίου, *Ἡ Κυρία Βρυσιανή, τὰ νεώτερα ἱστορικὰ στοιχεῖα*, Ἀθήνα 1981 τοῦ ἰδίου, “Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Σίφνου”, *Σιφνιακὰ* 2 (1992) 159-174 Μαρία Πολίτη, “Τὰ χειρόγραφα

τῆς Μονῆς Βρύσης Σίφνου”, *Πρακτικὰ Ἀ’ Διεθνοῦς Σιφναϊκοῦ Συμποσίου* (Σίφνος, 25-28 Ἰουνίου 1998), τ. Β’, Ἀθήνα 2001, 109 κ.ἑξ.

19. Ἀρχιμ. Φιλ. Βιτάλης, “Προφήτης Ἡλίας Ὑψηλὸς καὶ Ἰωάννης Θεολόγος Μονγκού”, *Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν* 5 (1965) 125-138’ Σ. Μ. Συμεωνίδης, “Ἐρὰ Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐπὶ τοποθεσίᾳ τῷ λόφῳ τοῦ ὑψηλοῦ τῶν βουνῶν τῆς Σίφνου”, *Σιφνιακὰ* 2 (1992) 21-102’ τοῦ ἰδίου, “Ἐρὰ Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, [νεώτερα ἱστορικὰ στοιχεῖα]”, *Σιφνιακὰ* 7 (1999) 155-161.

20. Πρόκειται γιὰ ἐκκλησίᾳ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Παδούης· βλ. Nikolitsa Matha-Dematha, ὁ.π., 3.

21. Σ. Μ. Συμεωνίδης, “Ἱστορικὰ τῶν γυναικείων μονῶν τῆς Σίφνου Θεολόγου τοῦ Ὑπομνήτου καὶ Χρυσοστόμου στὴ Φυτεῖα [πρὸ 1650-1834]”, *Σιφνιακὰ* 8 (2000) 5-99.

22. Ἰδρυτὴς του ἦταν ὁ Σίφνιος ἱερομόναχος Ἱερεμίας τοῦ Ὁρφانوῦ· βλ. Σ. Μ. Συμεωνίδης, “Κοινωνία καὶ παιδεία στὴ Σίφνο κατὰ τὴν τουρκοκρατία (1537-1821)”, *Σιφνιακὰ* 5 (1995) 19, 24’ τοῦ ἰδίου, “Σχέσεις καθολικῶν - ὀρθοδόξων τῆς Σίφνου κατὰ τὸ δεύτερο τέταρτο τοῦ 17ου αἰῶνα. Ὁ ρόλος τῶν Ἀγιορείτικων μετοχίων τοῦ νησιοῦ”, *Σιφνιακὰ* 9 (2001) 94 κ.ἑξ.

23. Σ. Μ. Συμεωνίδης, *Ἱστορία*, ὁ.π., 164.

24. Ἦταν ἀδύνατο νὰ γίνῃ αὐτοψία στὸ πρωτότυπο κατὰστιχο τοῦ Ἀρχείου Tapu ve Kadastro τῆς Ἀγκυρας γιὰ νὰ συμπληρωθοῦν τὰ ὀνόματα τῶν κατοίκων τοῦ Ἀρτεμώνα, διότι οἱ τουρκικὲς ἀρχὲς δὲν ἐπιτρέπουν νὰ ἐργαστοῦν Ἕλληνες ἱστορικοὶ στὸ δεδομένο ἀρχεῖο.

25. Σ. Μ. Συμεωνίδης, “Οἱ καντζηλλιέρηδες τῆς Σίφνου”, ὁ.π., 23-25.

26. Τοῦ ἰδίου, “Οἰκονομία καὶ ἐμπόριο τῆς Σίφνου”, ὁ.π., 21-23, 65-66.

27. Γ. Α. Πετρόπουλος, *Νομικὰ ἐγγράφα Σίφνου τῆς συλλογῆς Γ. Μαριδάκη, 1684-1835 μετὰ συμβολῶν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ μεταβυζαντινοῦ δικαίου*, (Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Μνημεῖα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, τ. 3, τεύχ. 1), Ἀθήνα 1956’ Β. Σφυρόερας, “Ἐγγράφα τῆς νήσου Σίφνου 1785-1820 ἐκ τῆς συλλογῆς Γεωργίου Σ. Μαριδάκη”, *Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν* 17 (1967) 5-44’ Σ. Μ. Συμεωνίδης, “Δεκαπέντε προικῶ ἀγγράφα Σίφνου”, *Σιφνιακὰ* 1 (1991) 80-109’ τοῦ ἰδίου, “Ἀνέκδοτα νομικὰ ἐγγράφα Σίφνου. Ἄλλα ὀκτὼ προικῶ, ἑνδεκα διαθηκὲς”, *Σιφνιακὰ* 2 (1992) 103-140’ Σ. Μ. Συμεωνίδης - Γ. Ν. Θεοδώρου, “Κατάλογος λυτῶν ἐγγράφων τῆς ἰδιωτικῆς συλλογῆς Γ. Γαϊτάνου”, *Σιφνιακὰ* 2 (1992) 7-18.

28. Σ. Μ. Συμεωνίδης, *Ἱστορία*, ὁ.π., 215’ τοῦ ἰδίου, “Βασίλειος Λογοθέτης. Ὁ μεγαλέμπορος Σίφνου καὶ τῶν Κυκλάδων”, *Σιφνιακὰ* 6 (1996-1998) 7-78. Γιὰ τὸν γιό του Κωνσταντῆ, βλ. στὸ ἴδιο, 15-16.

29. Τοῦ ἰδίου, “Πρόξενοι (Κόνσολοι) ξένων κρατῶν στὴ Σίφνο”, *Σιφνιακὰ* 7 (1999) 61-78.

30. Στὸ Κάστρο καταγράφονται ἀρκετοὶ πρὸ Γοζαδίνι, καθολικοὶ κληρικοί· βλ. Παράρτημα. Καίριες οἱ παρατηρήσεις τοῦ Ἀντώνη Πάρδου γιὰ τὴν προσχώρηση Καθολικῶν στὴν ὀρθοδοξία· βλ. Ἀ. Πάρδος, “Σίφνος, ἡ Πάτμος τῶν Κυ-

κλάδων στὸν 16ο καὶ 17ο αἰώνα”, *Πρακτικὰ Α΄ Διεθνoῦς Σιφναϊκοῦ Συμποσίου* (Σίφνος 25-28 Ἰουνίου 1998), τ. Β΄, Ἀθήνα 2001, 33-48.

31. B.J. Slot, *Archipelagus*, ὅ.π., 113 κ.ἑξ.

32. Σ. Μ. Συμεωνίδης, *Ἱστορία*, ὅ.π., 164, 228’ τοῦ ἰδίου, “Οἰκονομία καὶ ἐμπόριο τῆς Σίφνου”, ὅ.π., 33-34.

33. Σ. Μ. Συμεωνίδης, “Οἰκονομία καὶ ἐμπόριο τῆς Σίφνου”, ὅ.π., 43-45.

34. Στὸ ἴδιο, 44.

35. 45.000 ἐλαιόδεντρα καταγράφονται στὸν 19ο αἰώνα. Βλ. Κ. Ι. Γκιών, *Ἱστορία τῆς νήσου Σίφνου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ’ ἡμᾶς, μετὰ τῆς περιγραφῆς τῶν ἀρχαίων αὐτῆς μεταλλείων χρυσοῦ, ἀργύρου...*, Σύρος 1876, 69 (φωτοαναστατική ἐπανεκδόση 1995).

36. H. Hauttecoeur, *L’île de Siphnos*, Βρυξέλλες 1898, (ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ *Bulletin de la Société Royale Belge de Géographie*), 13.

37. Γιὰ νὰ ἀναχθοῦμε σὲ μιὰ ἐνδεικτική οἰνοπαραγωγή, πολλαπλασιάσαμε ἐπὶ πέντε τὸ ἄθροισμα τῶν ποσῶν τῆς φυσικῆς προσόδου ποὺ κατέβαλαν οἱ 4 οἰκισμοὶ καὶ οἱ μονεῖς τοῦ νησιοῦ. Μετατρέποντας στὴ συνέχεια τὸ ἄθροισμα τῶν πινακίων τῶν ἀμπελιῶν σὲ στρέμματα, βάσει τῆς ἀντιστοιχίας 1,8 πινάκια = 1 ντονόμι, φτάσαμε στὴν στρεμματική ἀπόδοση τῶν 295 kg. Γιὰ τὴ στρεμματική ἀπόδοση τῶν ἀμπελώνων τῶν Κυκλάδων, βλ. Evangelia Balta, “Evidence for Viniculture from the Ottoman Tax Registers: 15th to 17th Century”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 5, Istanbul 2001, 8-10.

38. Πρβλ. τὴν περίπτωση τῆς Σαντορίνης βλ. Εὐαγγελία Μπαλτᾶ, “Ἀπὸ τὸ φορολογικὸ τεκμήριο στὴν ἀγροτική οἰκονομία: οἱ καλλιέργειες στὴ Σαντορίνη τὸν 18ο αἰώνα”, *Ἱστορικά*, τ. 3, τεῦχ. 6 (Δεκ. 1986) 289.

39. B. J. Slot, *Archipelagus*, ὅ.π., τ. Ι, 54.

40. Σ. Μ. Συμεωνίδης, “Vincenzo Castelli, Ἐκθεση περὶ τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας Σίφνου [κατ’ Αὔγουστον 1711]”, *Σιφνιακὰ* 9 (2001) 178, 183.

41. *Ege Adalarının Egemenlik Devri Tarihçesi*, ὅ.π., ἔγγρ. 51.

42. Βλ. στὸ ἴδιο, ἔγγρ. 52.

43. Evangelia Balta, “Le rôle de l’institution communautaire”, ὅ.π. (σημ. 4).

44. Βλ. σημ. 24.

45. Δ. Δημητρόπουλος, “Οἰκογένεια καὶ φορολογικὲς καταστιχώσεις στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὴν ὀθωμανικὴ περίοδο”, *Τὰ Ἱστορικά* 14, τεῦχ. 27 (1997) 338-340.

46. *Ege Adalarının Egemenlik Devri Tarihçesi*, ἔγγρ. 76.

47. Στὸ ἴδιο, ἔγγρ. 97.

48. Πρόκειται γιὰ τὸ Kâmil Kepeci 2888.

49. Σ. Μ. Συμεωνίδης, “Vincenzo Castelli”, ὅ.π., 177-188’ τοῦ ἰδίου, *Ἱστορία*, ὅ.π., 234.